

НОВИ САД

БРОЈ
870—873

Уређује и издаје
ДУШАН ЧАМПРАГ

Нови Сад, 18 маја 1940

За уредништво одговара
ДУШАН ЧАМПРАГ

ГОДИНА
XVII

Поводом јубиларне изложбе поздрављамо излагаче и посетиоце срдачном добродошлицом!

У свом снажно развијеном, интензивном и бујном привредном животу, пуном импулса, Нови Сад има често прилике да на видан и импозантан начин покаже своју здраву и велику снагу за борбу на пољу привредног и општег бољитка целе наше Краљевине. С времена на време, у нашем граду се та снага снажно манифестује на веома уочљив начин, а једна од таквих манифестација су велике пољопривредне и сточарске изложбе које се сваке године, већ читаву деценију приређују у Новом Саду.

Сада, када се налазимо на прагу јубиларне, Десете пољопривредне и сточарске изложбе, која је позвана да целој нашој земљи и страном свету покаже напредак, јачину и данашње стабилно стање наше пољопривреде и сточарства, ми Новосађани можемо са пуно поноса да кажемо, да смо за минутих десет година, па и данас, бада у свету владају тешке прилике и кад цела Европа живи у великој неизвесности, сачували своју животну снагу, присебноост, пуњу вољу за стваралачки рад и да желимо и убудуће да останемо доследни овом свом великом и по заједници корисном циљу. За то најбољи и најубедљивији доказ пружа данашња пољопривредна и сточарска изложба.

Ове године, ова привредна приредба узеће далеко веће и импозантније размере, него ранијих година, јер се сада пружа прва прилика, да се ова изложба приреди на сталном сајмишту, које је у изградњи, а које ће, кад буде завршено, претстављати једну од најважнијих и најмодернијих привредних институција нашег града. Тиме је наш град неизмерно много добио, не само са гледишта унапређења наше пољопривреде и сточарства, него и за друге гране јавне радности у нашој држави. На новом сталном сајмишту, моћи ће се убудуће приређивати разне изложбе, занатске и индустријске, уметничке, сликарске и све што је у вези са нашим културним, привредним и националним животом.

Овогодишња изложба ће пружити посетиоцима прилику, да се увере, колико је наша пољопривреда и сточарство за последњу годину напредовала и шта је све постигнуто на том пољу, у временима кад је борба за унапређење тих привредних грана била знатно отежана разним елементар-

ним непогодама и измењеним стањем на европским тржиштима.

Мора се нарочито подвући, да су приликом припрема за Десету пољопривредну и сточарску изложбу, највеће напоре уложили Пољопривредна комора и одбор за изложбу, на челу са њеним агилним и стручно свестрано спрејним директором г. Павлем Поповићем-Пецијом. Том приликом налазило се на велике препреке, требало је отклонити многе сметње, тех-

месту, за прилично кратко време, на терену који је био скоро цео поплављен овог пролећа, створиле право чудо. Новосадеко сајмиште има све услове, да се по својој размери и модерном уређењу сравни са сајмиштима наших осталих великих градова. Тако ће се већ у блиској будућности нашој пољопривреди и сточарству, па и индустрији и занатству, омогућити да имају своје место, где ће моћи у пуној мери и на видан начин

пољопривреда и сточарство унапређене, што до сада није било могуће, услед тога, што се изложба за минутих десет година приређивала на провизорном терену, степењеном и неподесном за приређивање великих изложби. На садањој изложби ће се први пут у пуној снази и броју приказати пољопривредном свету и развијена индустрија пољопривредних машина, пошто је одбор за изложбу благовремено омогућно, да се за све заинтересоване излагаче тих машина осигура довољно места.

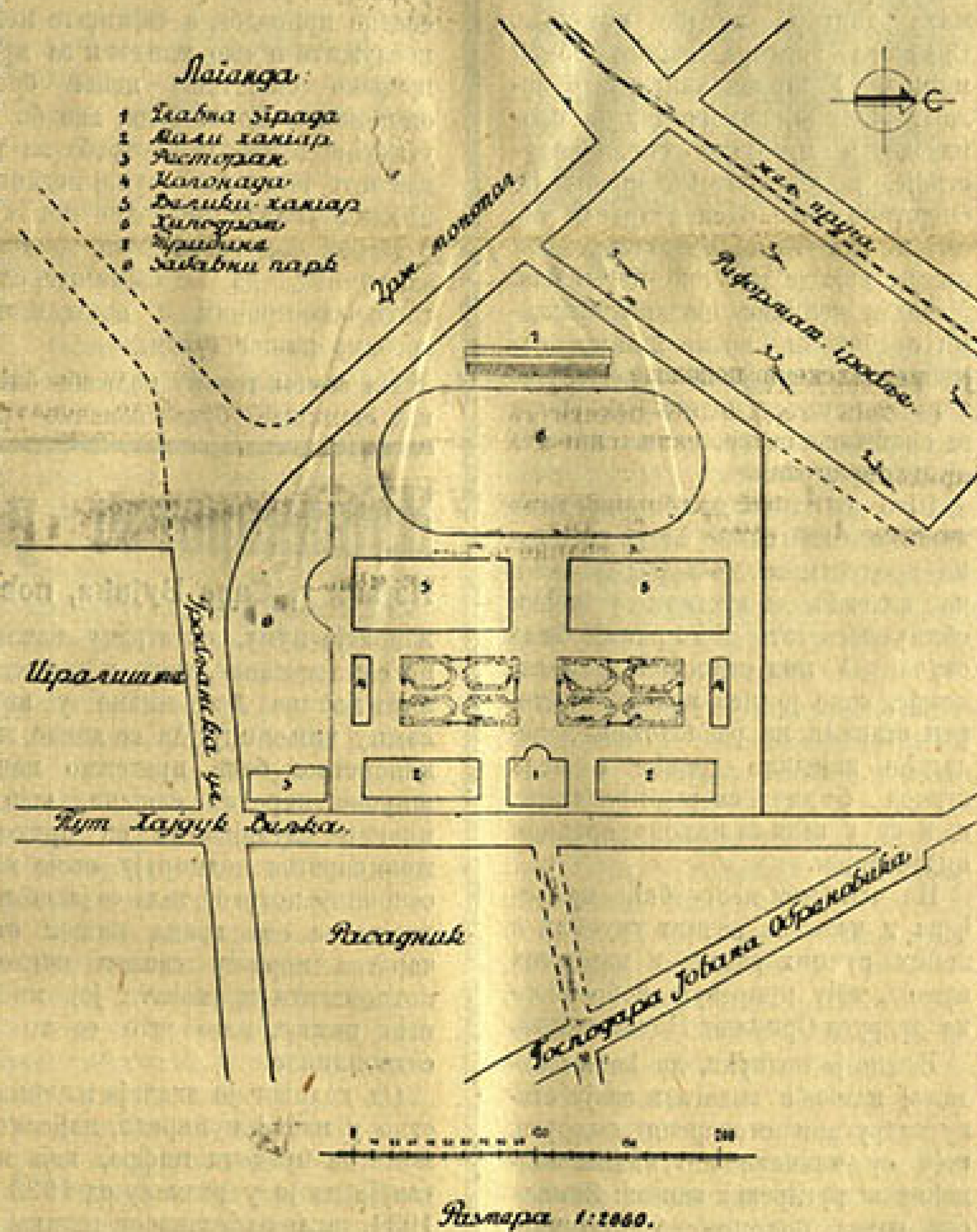
За време изложбе, пружиле се прилика и нашим сточарским задругама да на изложби покажу плодове свог напорног рада и резултате, које су на пољу унапређења сточарства у прошлој години постигли. На изложби ће бити као излагачи заступљене скоро све сточарске задруге из свију крајева наше државе и то са максималним бројем приплодне стоке најбоље расе.

Значај, лепоту и величанственост изложбе ће повећати и многобројни гости, угледне и истакнуте личности, које ће посетити новосадеку изложбу, међу њима познати пољопривредни стручњаци, заслужни људи за унапређење наше пољопривреде и сточарства. Нема сумње, да ће се и у редовима заинтересованих пољопривредника и сточара, па и шире публике, овога пута показати живо интересовање и да ће посета изложбе бити рекордна.

Пред овим значајним догађајем у нашем граду, на прагу јубиларне пољопривредне и сточарске изложбе, ми са своје стране срдачно, топло и одушевљено поздрављамо све миле и драге госте, и желимо да се у нашем граду осећају пријатно као код своје куће. Нови Сад и овом приликом има искрену жељу, да покаже свима својим гостима своје велико и широкогрудно гостопримство и искрену љубав према онима, који умеју да цене заслуге нашег града, које он већ десет година приређивањем оваквих значајних изложби, стиче на добро и напредак целокупне народне заједнице.

Ми смо и овог пута подвели жртву и спремили свечани број „Новог Сада“, како би могли да пружимо јасну и прегледну слику о величини и значају привредне манифестације нашег града. Обучени у свечано рухо, срдачно поздрављамо све излагаче и посетиоце: Добро нам дошли мили гости!

Ситуациони план „Изложбе“ Пољопривредна Комора Дунавске бановине у Новом Саду.

ничке и финансијске природе, да би се овогодишњој изложби обезбедио сигуран успех, и да би она заиста била верна слика данашњег стања пољопривреде и сточарства у нашој бановини. У томе се, како сада, на прагу јубиларне изложбе, видимо, у пуној мери успео.

Непрегледан простор сајмишта, пружа заиста величанствен и леп изглед. Вредне руке су на том

да покажу шта ствара и пружа наша привреда.

Овога пута, новосадека изложба бележи не само рекордни број учесника из свију крајева Дунавске бановине, и осталих наших крајева, него и рекордни број оних, који се за ту изложбу у највећој мери интересују. На изложби ће се ове године први пут моћи у пуној мери да покаже посетиоцима изложбе, колико су наша по-

Значај јубиларне пољопривредно-сточарске изложбе и сајма у Новом Саду

Разговор сарадника „Новог Сада“ са директором изложбе г. Павлом Поповићем-Пецијом о првој изложби на сталном сајмишту

За јубиларну, Десету пољопривредно-сточарску изложбу и сајам приплодне стокe у Новом Саду, која је данас, на дан 18 маја на свечан начин отворена први пут на новом, сталном сајмишту, чињене су већ недељама велике и грозничаве припреме, како би се овој изложби обезбедило нарочито велик успех. Наш град сада први пут доживљује, да на модерно изграђеном и пространим сајмишту покаже какви су резултати све постигнути за минулу годину на пољу нашег сточарства и пољопривреде. Радовима око техничке организације изложбе, извршни одбор је приступио благовремено, рачунајући са промененим приликама, пошто се изложба први пут приређује на новом терену. И тако је омогућено, да се према постојећим средствима и приликама, постигне максимум онога, што се у овом погледу могло изискивати. Јубиларна изложба ће бити, бесумње, лепа и импозантна манифестација наше покрајине, па ће и својим обимом и значајем надмаштити све досадање изложбе приређене у нашем граду.

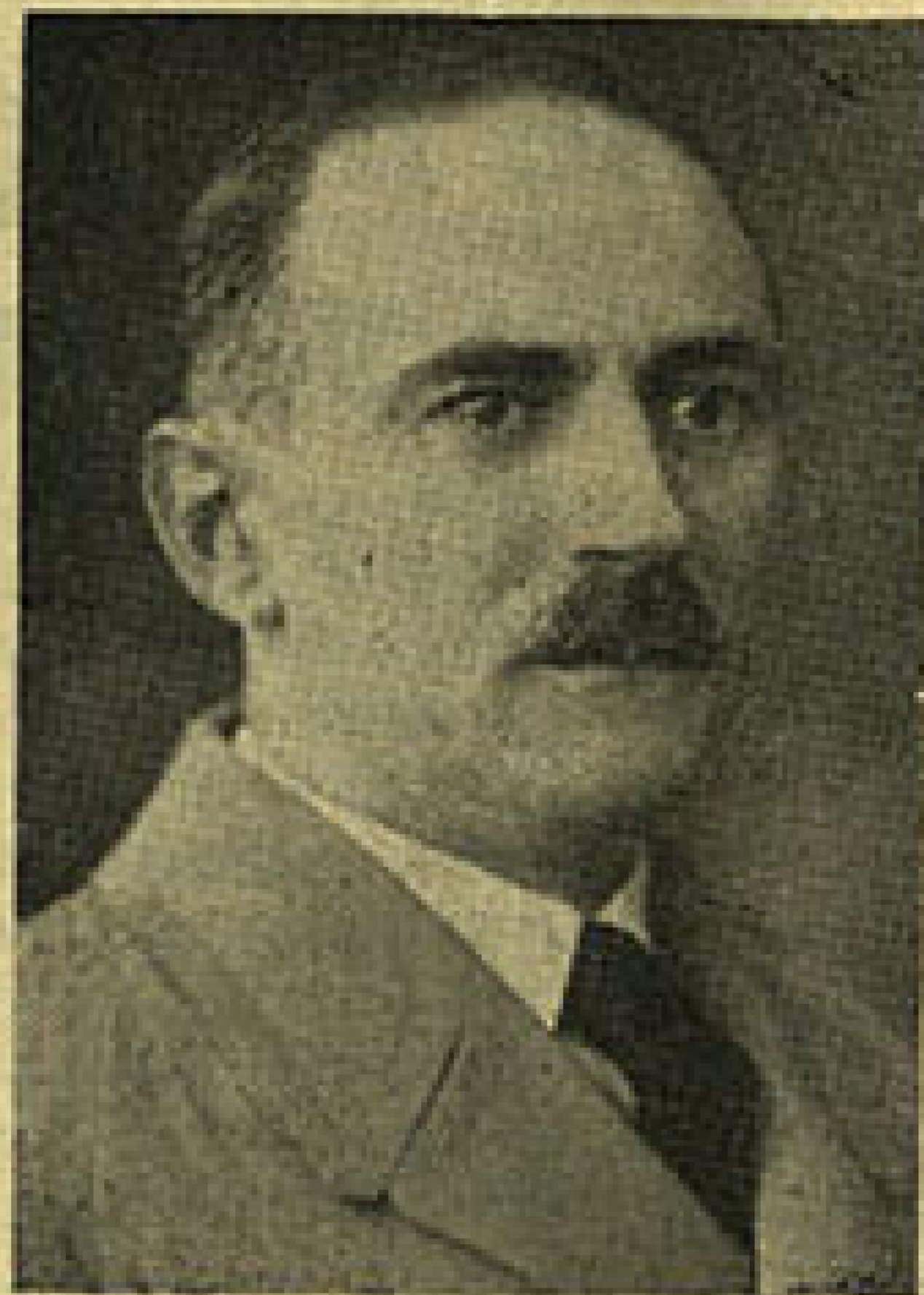
У вези са овом великом изложбом, за коју у целој нашој Краљевини влада велико интересовање, сарадник „Новог Сада“ је, пред само отварање изложбе, посетио г. Павла Поповића-Пецију, директора Пољопривредно-сточарске изложбе и сајма приплодне стокe, који је ове године изложио нарочите напоре и свесрдно се старао, да својим стручним знањем и искуством допринесе што већем успеху ове велике привредне приредбе. Г. Поповић-Пеција је том приликом дао нашем сараднику следећу изјаву:

— Десета пољопривредно-сточарска изложба и сајам приплодне стокe, која се отвара 18 маја на новом терену, на још недовршеном новом и великом сајмишту иза Државне болнице, свакако ће представљати значајан догађај у нашем привредном животу. Од стране приређивача изложбе све је било предузето, да се изложби, приређеној на новом терену и под новим техничким условима, обезбеди што већи успех.

Отварању Десете пољопривредно-сточарске изложбе и сајма приплодне стокe, присуствоваће председник владе г. Драгиша Цветковић и министар пољопривреде г. др. Бранко Чубриловић, који ће отворити данашњу изложбу. Поред поменутих, изложбу ће посетити и специјална делегација мађарског министарства пољопривреде, слушаони загребачког Ветеринарског факултета и многи претставници пољопривредних установа из целе наше Краљевине.

По свом простору сајмиште заузима 12 јутара земље, комплекс земљишта, који може да буде подесан и за приређивање изложби и сајмова највећег стила. Радови око изградње и уређења сајмишта су још у току и они су непрекидно близи вршени све до отварања изложбе. Могу вам рећи, да смо једну половину овог замашног посла већ завршили, тако да постоје оправдани изгледи, да ће

Нови Сад у блиској будућности моћи да располаже са великим, модерним сајмиштем, солидно и плански изграђеним, које ће нашој пољопривреди и сточарству омогућити, да убудуће у пуној мери манифестује своју снагу и напредак.

Г. ПАВЛЕ ПОПОВИЋ-ПЕЦИЈА
директор изложбе и сајма

До сада су на сајмишту завршени радови око подизања два мала хангара и две колонаде. Сразмера хангара износи 55x20 метара. У првом хангару се излажу живина, виноградарски производи и продукти ситне индустрије, а у другом хангару су смештени коњи. Испод аркада сајмишта налази се ресторација изложбе, која је модерно изграђена. У седам великих шатора изложени су бикови, краве јунице, сменталске и подолске расе, а око тога терена су подигнути обори за смештање оваца, свиња и остале ситне стокe.

Што се тиче пољопривредних машина, ове године ће се ти важни производи за земљорадњу моћи на изложби приказати у већем обиму него што је то раније било случај. У индустријском делу изложбе, коме је цео изложбени терен стављен на расположење, излагаће поједине домаће и неке стране фирме своје производе, који су у вези са пољопривредном индустријом.

На посебном месту биће приређена и изложба разних укуских и лепих ручних радова и народних везова, коју приређује Добротворна задруга Срикиња Новосаткиња.

Важно је подвући, да ће на садањој изложби излагати своју стоку задругари сточарских задруга, који су чланови пет наших највећих задругарских савеза: Земаљски савез пољопривредно-сточарских задруга у Београду, Савез задруга за ковогојство из Сомбора, Главна земаљска сточарска задруга из Београда, Савез сточарских задруга у Новом Саду и „Селектор“, савез немачких одгајивачких задруга у Новом Саду. Осим ових савеза, на изложби ће излагати своје сточарске производе и Задруга за узгој свиња из Загребa, државно добро „Карађорђево“ и неколицина приватних одгајивача стокe.

Ови излагачи су привели на изложбу 80 пастува, 350 бикова, краве и јунице, сменталске и подолске расе, 580 свиња, магала-

це, јоркширске и беркширске расе, 150 оваца, 250 кавеза живине и 80 кавеза голубова. У свему, може се рачунати да ће на изложби бити заступљено око 820 излагача, што је највећи број у поређењу са бројем излагача из прошлих година.

Посебна атракција изложбе биће лутрија, коју приређује земунска фирма „Стег“, која се бави производњом хране за свиње, која се продаје у пакетима под називом „Осана“ и „Пек“. Ти пакетићи ће се продавати и на самој изложби, па ће бити снабдевени цедуљицама са бројевима лутрије, чији ће згодитак бити свиња од 250 килограма.

Наш сарадник је после тога упитао г. Павла Поповића-Пецију, какве перспективе се пружају за сајмиште, када оно буде потпуно завршено и уређено по пројекту, који је створен приликом покретања идеје о подизању сталног сајмишта у Новом Саду. Он је на то питање одговорио:

— Сасвим је разумљиво, да ће сајмиште, кад већ буде добило обележје сталности и буде дефинитивно изграђено и уређено, служити не само у сврху приређивања пољопривредних и сточарских изложби, него ће се на том пространим терену моћи приређивати и разне друге изложбе. Осим тога, хангари ће бити подесни и за приређивање зборова, састанака, учионице, разне уметничке и просветне приредбе, а сајмиште може послужити и као мањег и за привремено смештање већег броја становника Новог Сада, ако би се убудуће показала потреба за то, као што је то био случај недавно, приликом катастрофалне поплаве у Новом Саду. Из тога се може закључити, да ће сајмиште служити свестраним и општим потребама нашег града.

На самом терену изложбе биће, кад сајмиште буде коначно уре-

ђено, подигнут и модеран, пространи хиподром, који ће моћи да послужи за приређивање коњских трка, соколских јавних вежба, разних утакмица и теме слично. Овај хиподром ће бити тако уређен, да ће имати велику трибину на којој ће бити места за 2000 посетилаца.

Онај део сајмишта, који се данас још налази под водом, претвориће се временом у велики народни забавни парк, где ће се преко целе године моћи народ окупљати и уживати на свежем ваздуху. Ту ће бити довољно места за ринглишпиле, љуљашке, разне шаторе за забаву и све што је потребно за разоноду широких слојева народа.

Приликом изградње и уређења сајмишта, није се заборавило ни на једну важну околност, прилаз ка самом сајмишту. Градска управа је већ раније почела са изградњом модерног, првокласног пута, поред Државне болнице која ће бити калдрманом малим коцкама, а који ће директно спојити улицу Краља Петра Другог са Руменачком улицом. На тај начин ће се остварити давнашња жеља становника тога краја, да добију пут, који ће убудуће омогућити кружни саобраћај на тој важној и саобраћајној артерији нашег града и знатно олакшати промет превозних средстава.

Што се тиче самих радова око изградње сајмишта, све је учињено да се ти радови што пре заврше. Са радовима се почело још прошле јесени, а они су издати грађевинском предузимачу пнж. г. Данилу Каћанском. Према ранијем плану, са изградњом сајмишта је требало почети тек овог пролећа, што би значило да би трошкови око изградње износили 700.000 динара више, него што је предвиђено, пошто је грађевински материјал од прошле јесени до данас у толикој мери поскупео — тиме г. директор завршио своју изјаву.

Живинарство у народној привреди

Изјава г. Саве Вујића, поводом овогодишње изложбе и сајма

изискује пуну, свестрану пажњу, не само државне, него и приватне иницијативе. Ако имамо у виду важну чињеницу, да се данас живинарством баве претежно наши широки народни слојеви, који у многим случајевима из прихода живинарства подмирују своје најосновније потребе, тада се јасно види, да се ова грана нашег сточарства мора у сваком погледу потпомагати и указати јој много веће пажње, него што се то до сада чинило.

Од коликог је значаја живинарство у нашој привреди, најјасније може да предочи цифра, која показује да је у размаку од 1923 до 1934, дакле за једанаест година, из наше Краљевине извезено живине и живинарских производа у вредности од 6 и по милијарди динара. Данас се може мирне душе рећи, да је живинарство у нашој земљи много важнија грана

У вези са претотојећом Десетом пољопривредном и сточарском изложбом и сајмом у Новом Саду, а с обзиром на велику важност и користи, које наша народна привреда има од развијене привредне гране, живинарства, сарадник „Новог Сада“ је посетио г. Саву Вујића, који је као одличан и искусан стручњак на пољу живи-

нарства највише позван да да своје мишљење о томе за наш пољопривреднички свет толико важном питању. Г. Вујић је у својој изјави навео следеће:

— Живинарство у нашем развијеном сточарству и пољопривреди, бесумње, игра велику и важну улогу и зато његово унапређење сточарства, него што се то на први поглед може уочити.

Живинарство, у првом реду, пружа потрошачком свету првокласне, хранљиве и за свакидањи живот неопходне намирнице: месо и јаја које играју важну улогу у исхрани људи. И стога живинско месо и јаја спадају у ред оних намирница, које се на пијаци стално и много траже, па имају увек сигурну прођу, вако на домаћим тако и на страним тржиштима.

То је доказ да је живинарство данас постало важна привредна грана. Да је стварно тако, најбоље се можемо уверити, ако разгледамо статистичке податке спољне трговине, које сваке године објављује министарство финансија. Док је у добу од 1920 до 1930 код нас постојала повољна конјунктура, све пољопривредне гране су се налазиле у повољном стању. У то време је живинарство

код нас било на другом и трећем stepenu. У тим годинама извезено је живине, јаја и перја у иностранство годишње за 800—1.800.000.000 данара.

Да наведем и статистичке податке из доба, када је владала општа и тешка криза у привреди, па ће се из тога јасно видети, да се и у овој кризи живинарство одржало као првокласна грана народне привреде.

Упоредбљу извоз наших најважнијих експортних артикала. Тако се из статистичких података спољне трговине види, да је из

Г. САВА ВУЈИЋ

наше државе извезено у иностранство: 1931 године: дрва за 801 милиона динара, крупне стоке 529 милиона, живине, јаја и перја 531 милион, житних производа 478 милиона; 1932 године: дрва 494 милиона, крупне стоке 308 милиона динара; 1933 године: дрва 645 милиона, крупне стоке 298 милиона, живине, јаја и перја 277 милиона и житних производа 27 милиона динара. Укупно то износи: дрва 1940 милиона, крупна стока 1135 милиона живине, јаја и перје 1079 милиона и житних производа 669 милиона динара.

Ови подаци нам на уочљив начин показују, да је наш народ, за те три године примио из иностранства за живину, јаја и перје за 410 милиона динара више, него за житне производе, односно скоро исто толико, колико је примљено за сву извезену крупну стоку.

Потребно је да ове податке изнесем и подвучем, јер, нажалост, и међу нашим побоппривредницима има још прилично велики број људи, који нису свесни велике важности живинарства, па га, сасвим погрешно, сматрају мањом и безначајном привредном граном него остале, и не обраћају јој пажњу коју она заслужује. Ти подаци нам довољно убедљиво говоре, да убудуће треба посветити много већу пажњу живинарству. То у првом реду важи за надлежне стручњаке у министарству и код бановине, чија је не само дужност да се старају о унапређењу народне привреде, већ располагају и са довољним средствима и стручним снагама за тај важан и по целину веома користан рад.

Данас се наш мали поседник налази у нарочито тешком положају, а живинарство је за малог и сиромашног сељака најпогоднија привредна делатност, пошто се она може вршити са минималним средствима. Надлежни чиновници могу, откупљивањем бољих раса и поделом народу те расне живине, знатно унапредити живинарство, а на тај начин ће се малом сељаку пружити сигуран приход. Осни-

Велики зајам од 50 милиона динара омогући ће нашој општини остварење свог опсежног урбанистичког програма

Изјава председника новосадске општине г. др Милоша Петровића сараднику нашег листа

На основу недавне одлуке управног одбора Државне хипотекарне банке, новосадској општини је одобрен инвестициони зајам у износу од 50 милиона динара, уз повољне услове, који ће наша општина употребити sukcesивно за остварење свог плана о опсежним комуналним радовима. Та замашна свота ће, бесумње, омогућити новосадској општини, да у што скорорије време и одлучно приступи остварењу свог урбанизационог плана великог стила, како би се на тај начин скинула са дневног реда важна питања, која задиру у првокласне интересе целог нашег града. Овај кредит ће се применити у разне сврхе, у првом реду за реализовање оних пројеката градског поглаварства, који су у последње време постали нарочито актуелни и неодложни.

Зајам ће општина примити од Хипотекарне банке у три транше у току три године, а он ће се у целини искористити искључиво за најважније и најхитније комуналне радове. Тако ће се нашем граду пружити прилика, да у скорој будућности добије нове градске установе, потпуно уређене и ново калдрисану мрежу улица, сем тога један део зајма ће се инвестирати и за уређивање и побољшање канализације, јачање и проширење аутобуског саобраћаја и изградњу неких градских путева, а поред тога ће се извесна већа свота зајма употребити за припремне радове око подизања водовода у Новом Саду.

Нови Сад добија модерну полициску зграду

У вези с одобрењем овог великог зајма новосадској општини, који значи сигурну гаранцију за снажан напредак и развитак нашег града у блиској будућности, од кога ће целокупно грађанство имати неизмерне користи, а који ће допринети у великој мери потпуној асанацији и учвршћавању комуналних прилика у нашем граду, сарадник «Новог Сада», посетио је ових дана председника новосадске општине, г. др. Милоша Петровића, који за ову замашну и корисну финансијску трансакцију има највише заслуга, па је од њега добио следећу изјаву:

— Велики инвестициони зајам, који је новосадска општина добила од Државне хипотекарне банке, искористиће се у току наредне три године свестрано и на најцеловходнији начин, како би од тога цео наш град имао велике користи. У првом реду, једна већа свота од зајма употребити ће се за подизање нове кланице и велике и модерне полициске зграде у Новом Саду.

Већ раније почеле су се вршити припреме за подизање нове, сасвим савремено уређене извозне градске кланице, пошто стара кланица већ одавно не одговара данашњим потребама. Ти припремни радови се врше убрзано и енергично, тако да ће се с изградњом кланице по-

чети у најскорије време. За израду идејне скице о изградњи нове кланице, општина је пре извесног времена расписала конкурсе, чији је првобитни рок 1 маја продужен, због велике поплаве у Новом Саду, до 4 јуна ове године. Одмах, пошто се обави лицитација у вези с овим конкурсом, неодложно ће општина приступити грађењу нове градске кланице, која је једна од најважнијих и највећих потреба нашег града, који се стално развија и чији број становника, такође, из дана у дан расте.

Г. Др. МИЛОШ ПЕТРОВИЋ

Материјална средства за овај велики и по град важан посао су осигурана инвестиционим зајмом од 50 милиона динара. За сада се још не зна тачно, колико ће изнети укупни трошкови око подизања нове кланице. Неће проћи дуго времена па ће Нови Сад добити модерну, хигијенски савршено уређену кланицу, која ће одговарати у потпуности потребама произвођача и потрошача меса.

Поред тога, актуелно је и питање, да се помоћу инвестиционог зајма што пре подигне нова и велика зграда, у Новом Саду у којој ће имати довољно места сва надлежства Управе полиције и Среског начелства. Ова зграда ће се, као што је то већ раније било пројектовано, саградити у Темеринској улици, на плацу, на којем се раније налазило «Зелени венац». Према израђеним плановима стручњака, ова зграда ће бити заиста лепа, модерна и уређена тако, да ће се у њој омогућити несметани рад Полициске управе и Ср. начелства.

Изградња ове нове општинске зграде коштаће према досадашњим проценама око 6 милиона динара, а као покриће за то служиће један део инвестиционог зајма.

Пред остварењем плана о изградњи водовода

Инвестициони зајам ће се једним делом корисно употребити и за

прве опсежније радове око изградње водовода у Новом Саду, који ће такође почети за најкраће време. Преговори који смо водили недавно о оснивању једног акционарског друштва, које би имало од града концесију за обављање радова на изградњи водовода, теку веома повољно и налазе се у завршној фази.

Оснивању тог акционарског друштва ће се приступити скоро, плански акционар друштва биће новосадска општина, а акционари могу бити сами Новосађани, првенствено кућевласници, који ће се позвати да откупе акције друштва за изградњу водовода. Из тога се може закључити, да ће се раније толико одлагани план великог стила стварно реализовати, и то у кратком времену, и да ће Нови Сад изнад добити свој водовод са чистом и хигијенском водом.

Што се тиче канализационих радова у Новом Саду, они се врше и даље, па су ових дана из Житног Тргу већ завршени, а приводе се крају и у Свето-Јовановској улици. У вези с тим, техничко одељење града интензивно спроводи у дело извршење новог плана о дјелом калдрисању и оправкама новосадских улица, тако да ће до краја ове године наш град имати сасвим други, уређенији изглед. Још ове године, обавиће се калдрисање око 40 улица, ако не и више. Поред тога, многе веће и пространије улице биће украшене лепим травањацима, који ће улепшати и допринети унапређењу хигијене нашег града.

После недавних извршених реорганизација наших привредних предузећа, које припадају градској фабрика плина и аутобуској предузећу, радови у тим установама теку данас убрзаним темпом и интензивније, па и са више мерцијалног духа, него до сада.

Допуњавање аутобуског парка

Пословање у фабрици плина тече данас потпуно нормално и одговара данашњим потребама потрошача у пуној мери. Она је стално снабдевена потребним количинама угља, тако да у раду фабрике неће бити застоја. Потребна количина угља се већ дуже времена набавља из Пољске и врши се уредно, па је тако несметан рад фабрике плина осигуран.

Што се тиче градског аутобуског предузећа, оно рада тако, да данас у пуној мери задовољава потребе грађанства у међуградском саобраћају, као и саобраћају са околином Новог Сада. Градски аутобуски парк се стално допуњује куповином нових и оправком старих аутобуса. Недавно смо набавили пет нових аутобуса, који се већ налазе у саобраћају, па је на тај начин знатно олакшан и убрзан аутобуски саобраћај у нашем граду.

вањем и свесрдном потпором живинарских задруга за одгајивање најбољих грла живине, за извоз живине, јаја и перја, народу би се још више помогло.

Данашња Десета побоппривредна

и сточарска изложба, на којој ће се и наше живинарство показати посетиоцима у свом напретку и развиту, треба да послужи као згодна прилика за опомену, да се проблему живинарства отада по-

клопи још већа, брижљивија пажња, како би се та важна грана наше народне привреде могла још више усавршити и служити општем привредном прогресу, а на добро целог народа.

У чему је значај изложби и утакмица расних паса

Стручно мишљење господина Миладина Туторова о одгајивању паса код нас

Пољопривредна Комора Дунавске бановине и ове године, као и прошле, приређује у оквиру X. Пољопривредне сточарске изложбе и Сајма и ИЗЛОЖБУ ПАСА од 18-21 маја о. г у Новом Саду свих пасмина.

Уређивање изложбе паса поверено је г. Миладину Туторову, секретару Кинолошког клуба Дунавске бановине, под надзором и руководством г. Павла Пенције Поповића, претседника Кинолошког клуба Дунавске бановине и директора целокупне изложбе.

Све пасмине паса оцењиваће делегирана судска комисија Југословенског Кинолошког савеза у Љубљани, коју сачињавају г. г. инж. Павле Стаматовић дирек. Елек Централне и претседник Кинолошког клуба из Београда за ловачке псе, и Теодор Дреник, секретар ЈКС. из Љубљане за лукузне псе.

Приликом ове изложбе проговорићемо неколико речи у овоме чланку о псу и његовој вредности код нашег народа.

Пас, или као што обично каже наш народ кер, распрострањен је по целом свету као и човек. Паса има много пасмина, којима се људи користе у животу. Тако има: чуваркућа, овчара, који чувају овце, говеда, свиње, ловачких, четири пет пасмина, којима се служе ловци да им дивљак пронађу на пољани у шуми, да је могу лакше убити, као и многе друге задатке, полицијских и ратних паса. Осим ових стварно корисних паса имамо више пасмина и лукузних: пинчева, пудлица, цверглова, итд. који се могу видети код дама из «болх кућа» и које ове псе на рукама чак и по улицама. То су пси «мазе» који се стално налазе по собама, мидерауцима, са нарочитом храњом и послугом.

Могли би да поставимо питање: да ли су оправдане оне одвратности па чак и мржње, које се појављују код појединих људи када је реч о псу? Морам признати да је тешко дати закључак: шта је то у човеку из чега произлази љубав, равнодушност или чак и мржња према појединим животињама, па и према псу. Па ипак остаје непобитна истина, да се о псу много писало и пише, било позитивно било негативно у литератури целог света. Њега сусрећемо: у романима, причама, песмама, пословицама, компарацијама и на другим местима као «главног» или «епизодног» јунака пшчеве замисли. А видимо га као признатог «артисту» и на платну филма или у циркусу, као и где је овај баук за многе, када је у служби и саме државе и то, као пас-полицајац, или пас-ратник.

«Пасина», «гацов» и друга погрдна имена су упућена псу од оних, који га не воле. Да разумемо ове увреде, које није заслужио, он би можда тузио човека по Закону о штампи, или би нашао заштите

на другој страни. Јер врло често људи упоређују човека са псом на штету човека. Тако на пример за човека грубијана, без осећања, каже се: «пас-човек». Када се неко хоће да прикаже да нема ништа, да је бескућник, пропалица, каже се «нема ни кера». А, о верности пса и да не говоримо! О тој верности постоје читаве легенде у баснама, причама, нар. песмама. На пример ако господар свога пса, из не знам било којих разлога извонити, на га после неколико минута позове к себи, он је поново сав блажен и радостан, као да се није мало-час догодило ништа. Све је за секунду гурицу у вечну заборавност. Ту велику верност и љубав пса према човеку, није у стању нико од смртних људи да искрени.

Изложбе у опште, као и утакмице паса служе у првом реду за то, да се наш народ упозна са свима пасминама, њиховим спољашњим телесним лепотама и врлинама, а код ловачких паса на утакмицама својим очима увери уз урођене способности и одличне обуке, шта су пси кадри да учине ловцима у лову у свако доба године, па да га тим лаким начином примаме за праведан суд о гајењу и држању само расних, педигрираних паса. Јер, држати псе чије порекло није познато и утврђено, не препоручује се. То, мислимо, није ни потребно образлагати.

Нарочито су примамљиве изложбе и утакмице ловачких паса. Гледалац на овима постаје као омађујан. Учврсти се у њему нека тајанствена сила, да филмском брзином доноси одлуку, да у будуће не држи у својој дворини и стану ову уобичајену мешавину ловачких паса, који се могу видети на ловиштима од салашког пулина па све до сеоског шарова. Категорички тврдимо, да изложбе и утакмице паса најбоље и најсигурније лече ловце «ЗНАЈЕ» у њиховом застарелом схватању, да је сваки кер само кер, и да се са таквим псом може корисно ловити баш исто онако, како са оним који води порекло од признатих шампиона, за којима су остале читаве генерације потомака са драгоценим особинама и способностима. И, сматрамо сасвим излешним доказивати, да изложбе и утакмице паса дају посматрачу неодржљив утисак. Изазивају у човеку ову чисту љубав према псу и решеност да га набаве и држе ма и по пени замашних материјалних жртава.

Изложбе и утакмице паса, приређују се скоро у свима европским земљама као и у Америци. Ради карактеристике колико су ове омиљене код спортског света у Америци, можемо да укажемо за пример једну изложбу, која је приређена пре 2-3 године у Сан Франциску, на којој је било преко 3000 паса разних пасмина, а коју је посетило 25 до 30 000

људи, жена и деце. А још је занимљивије да су одлични пси плаћани по 200-300.000 динара (!), а један оштроглава фокси је продан чак за ПОЛА МИЛИОНА динара. За наше прилике и људе невероватно. Зар не?

Нарочито хоћемо да поновимо, да су најинтересантије ловачке утакмице. Ту се појављују обично најбољи «мајстори». Оне су увек одлично посећене, где се човеку пружа прилика да до миле воље ужива. Можда је претерано рећи да магнетски привлаче ловачки свет. Ко на овима није никад био, не може ни имати јасну претставу. Али, препоручујемо спортском ловачком свету да ове посећује, па ће добити сасвим друго мишљење о вредности и користи пса. Јер, утакмице нису лаке за такмичаре. Тако на њима треба кандидат-пас да се подвргне строгом стручном ловачком испиту пред за то одређеном судском комисијом признатих канацитета-кинолога. Треба да покаже шта зна, шта вреди. Кандидат мора све постављене задатке, који су прописани за његову «ЗРЕЛОСТ» да реши тачно и брзо. На основу целокупног градива прописаног за утакмице паса, доноси судска комисија (жюри) закључак, оцену о свеукупном знању и вештини пса, те овог проглашује за победника уз додељивање вредносне награде или дипломе за добар успех. У најгорем случају кандидат мора да се задовољи само похвалним признањем.

Од важности је и значаја приказати шта све треба да уме и зна расни ловачки пас (дресура) па да на утакмици буде проглашен први, за одличног. Ове се обично одржавају у јесен. Изнећемо и побројати на брзу руку из целокупног градива главније задатке, који се постављају псу од стране судија. Тако на пример: развијеност носа (чуло мириса), начин тражења, понашање при вођењу, стојање пред пернатом и длакавом дивљачи, брзина тражења на пољани и у шуми, одлике при лову на води и барушти-нама, понашање на пуцањ пушке, послушност на команду и знак «даун», начин тражења по брзини или спорости, послушност, апел, понашање пред пернатом и длакавом дивљачи, како се довлачи дивљачи, «дауповезање» при полету пернате и покрету длакаве дивљачи, апортирање рањене и убијене дивљачи, «дауповање» из једном месту, наклоност према води апортирање из воде, секундирање код рада двају паса, издржљивост топлоте и жеђи и т. д.

Изложбе и утакмице паса имају још једну добру страну: ове су и нека врста купопродајне пијаве. Указује се посетиоцима прилика да опрају и купују од најбољих најбољег. А у случају да не буду у могућности да изабраног пса купе,

имају прилику да се са власницима споразумеју и склопе погодбу за куповину штенади од изабране пасмине. Према томе: знаће шта су купили, и шта могу очекивати од таквог пса. На овај начин врчи се пут за пропаганду држања и гајења искључиво расних ловачких паса, тако да бисмо за најкраће време могли очекивати користан покрет у ловачким спортским редовима за селекцију таквих и других лукузних паса. Овакав рад био би путоказ за општи прогрес у овој грани, а један доказ више другима, да корачамо сигурним корацима, раме уз раме са осталим културним народима.

Приликом приређивања изложба и утакмица паса, Кинолошки клубови морали би имати у будуће у виду, да би у сврху пропаганде гајења и држања само РАСНИХ паса, целосходно и корисно učinили, када би значајније моменте са изложбама и утакмицама снимили, и ти снимци се приказивали у биоскопима широм наше земље, па и ван њених граница, као што то чине успешно Американци, Енглези, Французи, Мађари и други.

Имајући у виду велику важност и значај приређивања изложба и утакмица у нашој земљи, Кинолошки клубови уз сарадњу наших истакнутих, признатих канацитета-кинолога, морају себи да ставе за задатак, да приступе сталној организацији за приређивање изложба и утакмица паса свих пасмина, ако не сваке године а оно сваке треће, па тим конструктивним радом покажу и докажу свима да и наша земља има завидан број расних паса, нарочито ловачких, који су у могућности да издрже такмичење са другим псима осталих културних европских народа.

Пољопривредна комора Дунавске бановине правилно је схватила значај и важност приређивања и изложба паса, који су неоспорно од ових важних помагача у пољопривреди, којој ми на овој изложби паса у Новом Саду одајемо свако признање у дубоком уверењу да овај пример буде потстрек ловачким круговима за наставак даљег рада.

Миладин Туторова

Соколске потребе и ђачке капе по пропису добићете само код
Р. БЕЛУШЕВИЋА,
НОВИ САД, Пашћева ул. 11

Новим возима је појачан саобраћај на старим аутобуским линијама Клиса-Ченеј-Нови Сад-Руменика, а предвиђа се и појачање линије Нови Сад-Буковац. Новокупљени аутобуси ће бити ускоро принамени, па ће се уместо садашње знатно скупе нафте, употребљавати плински погон, чиме ће се много уштедети у трошк-

овима за одржавање аутобуског саобраћаја. Уштеда, која ће се постићи плинским погоном, износиће 40 од сто према гориву са нафтом.

Поред тога, решили смо да се сва стара кола убудуће поправљају у градској радионици, која ће располагати са свима потребним приборима за оправку квара на аутобусима, који услед интензивног

и непрекидног саобраћаја подлежу дефектима. Тако ће се у приличној мери редуцирати трошкови око оправки аутобуса, пошто ћемо ода сада све оправке вршити у сопственој режији. А на тај начин ће се уједно осигурати боља, не сметана и потпуно уредан аутобуски саобраћај.

У ред важнијих и крупнијих

комуналних радова, које предвиђа општина, спада и план о подизању једне нове зграде за основну школу која ће се подићи, по свој прилици, на Адамовићевом насељу, које је овог пролећа много страдало од поплаве. Издаци овог остварена овог плана покриће се из редовних буџетских средстава наше општине.

Пољопривредно-просветна установа и часопис „Пољопривредни гласник“

Ослобођење затекло је нашу пољопривреду и наше селаштво у тешком положају. Многи крајеви Ратом оштећени, а остали дугогодишњим ратним стањем привредно измождени, — очекивали су од нове државе помоћ у свима правцима. Крупни задаци које је требало решавати на свима пољима рада, нису могли бити ни прихваћени у потпуности, а још мање остварени у првим годинама изградње нове државе, њене просвете и привреде. Исувише је много имало да се ради, а да би сам државни апарат могао свега тога, и благовремено, да се дати.

Одмах по Ослобођењу, једна мала група пољопривредних стручњака у Војводини ставила се добровољно у службу идеје народног пољопривредног просвећивања, како би се тиме омогућило и убрзало развитак и економски прогрес и просветно унапређење стожера наше државе, нашег сељака. Ове године се навршава двадесет година, откако је у Новом Саду почела свој благотворни рад ова пољопривредна установа, са својим стручним листом ПОЉОПРИВРЕДНИМ ГЛАСНИКОМ, који се од свог почетка до данас налази у редакцији нашег истакнутог агрономског стручњака, господина Дра Емила Поповића Пеције.

Данас овај наш угледни и међу сељачким народом раширени стручни часопис располаже са великом гардом сарадника, из реда наших најистакнутијих пољопривредних стручњака, као и великог броја страних капацитета светског гласа. Циљ овог и национално надахнутог часописа је, што дубље и јаче схватити значај земљорадње и сточарства, који служе и економском и културном напретку наше лепе и богате земље.

државе. ПОЉОПРИВРЕДНИ ГЛАСНИК, заслужује нарочито да се истакне, пригрљно је и идеју словенске узajамности, тежећи за што тешким везама са пољопривредним пионирима и осталих словенских народа, у првом реду Бугарске, Чехословачке, Пољске, а једном — кад она буде васкрела — и највеће словенске државе, Русије.

Познавајући и стално пратећи успехе других, напредних народа на пољу земљорада и гајења стоке, а специјално пољопривредне технике, редакција ПОЉОПРИВРЕДНОГА ГЛАСНИКА је, природно, тражила и налазила дотичаја са истакнутим стручњацима тих држава, — да бисмо оно што је код њих добро и за нас корисно, и ми упознали, и ако је могуће, код нас применили. Делујући у томе правцу, Уредништво је приступило приређивању посебних великих издања о пољопривредама појединих напредних држава, — Сјед. америчких држава, Данске, Холандске, Немачке, Швајцарске, и других. Те публикације, које, богато илустроване, и са прилозима из пера најпозванијих, дају истиниту слику пољопривреде и аграрног напретка дотичне земље, нашле су, као што је потпуно и разумљиво, на живо интересовање читалаца Гласничких, и стално се траже. Та специјална издања, треба нарочито рећи, представљају једну новину не само у нашој пољопривредној стручној књижевности и штампи, него су послужила за узор и другим народима, па и они данас дају сличне публикације.

Наше сређивање и наш бржи напредак зависно је стога, у многоме, од приватне иницијативе. Трешало је, више и прешније него икад, појединачних способних, и правим родољубљем прожетих прегалаца у свима правцима изградње нове државе, па тако, и нарочито, у правцу пољопривреде, која је, као што знамо, темељ наше државе.

Таквих се прегалаца, срећом, и нашло. У право време, мала група пољопривредних стручњака ставља се, добровољно, у службу идеје народног пољопривредног просвећивања, да би се на тај начин омогућило и убрзало економски и просветни развитак и напредак стуба државе, нашег сељака. Замисао је била организовати установу која ће ступити у везу са што већим бројем наших земљорадника сточара, и помоћи рад надлежних у томе правцу. Истовремено, поред такве установе указала се потреба покретања нарочитог часописа, са задатком да се истакнути циљ још лакше и брже постигне.

Тако, у септембру 1921, започиње у Новом Саду рад, у скромним сразмерама, нова пољопривредно-просветна установа, са својим стручним листом ПОЉОПРИВРЕДНИМ ГЛАСНИКОМ. Оснивач, власник и уредник листа је г. Др. Емил Поповић Пеција, наш истакнути агрономски стручњак чије

име далеко прелази границе наше државе. Све до 15 децембра те године вршене су припреме, а тог дана излази из штампе прва свеска споменутога часописа који, започет у скромноме опсегу, данас са пуним разлогом ужива глас најбољег нашег стручног пољопривредног часописа. Уредник је умео да, током година, сакупи у радно коло листа све наше нај-

за стручно просвећивање нашега пољопривредника, за процват наше пољопривреде. Корак по корак, развијала се ова установа и часопис, са одређеним циљем пред собом: да стручно посаветује и упути у свакоме селу простране наше државе бар по једнога напредног пољопривредника, да једном преко ових немара продере у сваки сељачки дом краљевине

истакнутије агрономске стручњаке и велик број иностраних капацитета светског гласа. ПОЉОПРИВРЕДНИ ГЛАСНИК данас може да буде поносан на многобројну и тако угледну гарду својих књижевних помагача који су, у ступце досадањих близу 400 свезака овога часописа, унели своја обилата и темељита знања, драгоцености

Југославије и онде шире пољопривредну просвету.

Тенденција је овога целокупног, национално надахнутог рада, да део наш народ који се бави пољопривредом, што дубље схвати големи значај земљорадње и сточарства, пољопривредне струке и агрономске службе за напредак, и економски и културни, целе наше

Колики је досад огроман рад и напор уложен код ове установе и часописа, и колика су материјална сретства жртвована током двадесетогодишњег постојања ПОЉОПРИВРЕДНОГА ГЛАСНИКА, нека, за пример, послужи само једна чињеница: да је ова установа дала досада стотинама хиљада стручних пољопривредних савета и упутстава свима нашим земљорадницима који су се на њу обраћали. Ваља, уз то, истаћи да је тај део рад вршен потпуно бесплатно. И нека данас у нашој држави напредног пољопривредника који не би знао за ПОЉОПРИВРЕДНИ ГЛАСНИК.

О значају ове установе и листа за напредак наше пољопривреде видно сведоче успеси који се на томе пољу код нас постизавају, — јер су за те успехе, поуздано, добрим делом тај часопис и та установа заслужни. Сарађујући са надлежнима, потпомажући њихов рад, имајући везе, чак и пријатељске, са много стотина наших

пољопривредних стручњака, и утичућу благотворно на врло велик број наших произвођача биља и одгајивача стоке, ПОЉОПРИВРЕДНИ ГЛАСНИК је, ваља јавно рећи, имао снажна утицаја и у многоме допринео побољшању економског стања нашег сељаштва, које и мимо свих тешкоћа на које наилази, из године у годину ипак напредује. Потпомагати тај постепени прогрес мисија је ПОЉОПРИВРЕДНОГ ГЛАСНИКА. Досадањи озбиљни, прегалачки и

Г. Др. ЕМИЛ ПОПОВИЋ ПЕЦИЈА

смисљени рад ове установе и листа, под руководством свога неуморног уредника, г. Дра Емила Поповића Пеције, — човека који, уз своју широку и темељиту стручну спрему, и високу општу образованост, располаже још и једном јединствено ретком добротом душе, и свагдашном спремношћу да искрено, и својски, помогне и појединцу нашем, и народној целини, — даје нам права да верујемо у даљи повољни развој наше привреде уопште. Економска снага сваког народа услов је за његово просветно и културно напредовање, а рад ПОЉОПРИВРЕДНОГ ГЛАСНИКА подешен је у томе правцу узорно, па је и корист отуда тако крупна.

У служби ове узвишене идеје, верујемо да ће сви они за чије се добро ова установе и лист већ леп низ година боре, и са своје стране, још и више него досад, поради да ПОЉОПРИВРЕДНО-МЕ ГЛАСНИКУ деловање олакшају, да му — свесрдном препоруком међу својим пријатељима и познаницима, у првом реду међу пољопривредницима, а и у редовима интелектуалаца, и друштвама и установама — омогуће још веће просторство и усавршење, и тако утру пут к даљим, све бољим успесима, на добробит наше пољопривреде, а тиме, истовремено, и за благостање нашег сељаштва.

Крајем маја о. г. излази из штампе као посебна двосвеска „Пољопривредног гласника“

ПОЉОПРИВРЕДА ШВЕДСКЕ

са оригиналним прилозима из пера најбољих шведских стручњака, и великим бројем илустрација.

Поручити се може унапред код управе листа Нови Сад, Сремска улица број 6.

Мале реминисценције поводом десетогодишњице Међународне сточарске изложбе и сајма у Новом Саду

Пре десет година је први Међународни сајам и изложба протекао у знаку највећег успеха

Данас, када се већ по десети пут приређује велика изложба и сајам приплодне стоке у Новом Саду, треба сви ми да оживимо успомену на оно доба, када је поникла и остварена велика замисао о приређивању сталних сајмова и изложби у нашем граду. Тада, у јесен 1930, Новом Саду се пружила прва прилика да пред целом земљом и иностранством на сјајан начин манифестује своју привредну снагу, свој културни и материјални напредак, своје богатство, лепоту, благостање и своју бујну моћ за даљњи прогрес.

Када се сетимо тих светлих дана, обузима нас поново оно узбуђење, које смо осећали пре десет година, када је у присуству министра трговине и индустрије г. Јурја Деметровића, и многобројних угледних и истакнутих војвођанских привредних стручњака, отворен Први међународни сајам и изложба у Новом Саду, која је трајала од 27 септембра до 6 октобра 1930 године. Та импозантна привредна приредба протекла је у знаку највећег успеха, па су у њој опширно писали не само домаћи, него и многи велики страни листови.

На Тргу Ослобођења и другим местима у нашем граду, на развијеном огромном платну Новосађани и многобројни странци су тих дана читали натпис: „Међународни сајам и изложба у Новом Саду од 27 септембра до 6 октобра“. Новосађани и Војвођани су тада увидели, да међународни карактер новосадског сајма претставља веома велику вредност, јер се тиме остварила веза са целокупним напредним светом, са најдаљим деловима земљине кугле.

Та прва новосадска изложба имала је неочењиву синтетичку вредност, у првом реду због тога, што је она послужила као видан доказ и сјајна манифестација рада нашег народа, војвођанске средиве. Разуме се, да је међу прве вредности ове изложбе спадала и чињеница, што се њом стално помаже и потстиче промет робе куповањем и продајом.

Други велики значај те изложбе био је у томе, што је она допринела, да се у народу шири љубав према раду и појачаној производњи. И сваки онај, који је на изложби тада видео лепе тековине војвођанске пољопривреде, осећао је унутрашњи потстрек да се и сам постара, да у будуће ствара нешто слично, а можда и боље него што је било оно на изложби.

За успех у приређивању ове прве Међународне изложбе у Новом Саду највеће заслуге су имали они наши угледни привредни стручњаци и истакнути претставници новосадског привредног живота, који су пре изложбе улагали много труда и љубави, да би се тој великој и импозантној економској приредби обезбедило што већи успех. У том настојању они су у пу-

ној мери успели и добили после завршетка изложбе свесрдну похвалу и признање, не само од надлежних фактора, него и од целокупне војвођанске јавности.

Највише се у организовању ове изложбе био истакао претседник изложбе г. Павле Поповић-Пеција, који је неуморно и дуго радио на томе, да Нови Сад, као центар Војводине, покаже своју привредну моћ у пуној мери и снази. Поред њега највише су се истакли у раду око организовања прве новосадске изложбе ови наши угледни суграђани: г. Коста Миросављевић, тадањи члан почасног комитета новосадске изложбе и претседник Трговачко-индустријске и занатске коморе, др. Бранко Петровић, главни секретар Берзе, др. Милош Петровић, Јулије Хајош, трговац и један од иницијатора, Арса Ивковић, трговац, Јоца Перваз, грађевинар, Јулије Крајачевић, трговац, чланови управе изложбеног одбора, као и тадањи новосадски градоначелник г. др. Бранислав Борота, г. Душан Секулић, секретар Удружења трговаца за град и срез Нови Сад, г. г. Живоград Богдановић, Миливој Матић, Шаму Шмолка, чланови управе А. Д. за изложбу као и многи други угледни новосадски привредници.

Први међународни сајам и изложба узорака у Новом Саду био је отворен у суботу пре подне, на дан 27 септембра 1930. Изложба се налазила под покровитељством тадањег претседника владе генерала, г. Петра Живковића. Изложбу је свечаним и лепим говором отворио тадањи министар трговине и индустрије г. Јурај Деметровић, а присуствовали су и сви градски начелници из Дунавске бановине. Претставнике владе поздравио је топлим и срдачним говором претседник изложбе г. Павле Поповић-Пеција, истакнувши у своме говору, да је прва изложба међународног обележја приређена у центру Дунавске бановине позвана, да свима пружи јасну слику о привредној култури нашег краја, и да у исти мах документује и велику љубав, коју војвођански привредници гаје према свом позиву. Тенденција приређивача изложбе била је да се на њој, у првом реду, манифестује наша индустрија и прикаже шта се све производи у нашој земљи, а поглавито у Дунавској бановини.

После тога министар трговине и индустрије г. Јурај Деметровић је отворио изложбу, и у своме говору изразио своје задовољство, што му се пружила прилика да посети војвођанске привреднике и дође у непосредан контакт са њима. У своме говору, министар је између осталог, навео и ово:

— Хтео сам да видим које сте напоре до сада учинили на привредном пољу у Дунавској бановини у доба опште економске кризе. Тај факат, ти напори који се чине на привредном пољу, не дају повода за песими-

зам у нашим редовима. Сви ти напори демантују сваки песимизам, који хоће да се развије у овим тешким економским приликама.

Нема резигнације ни песимизма тамо где се са привредним тешкоћама бори. Гдегод се у нашој земљи погледа, види се видан напредак у сваком погледу. Дух позитивизма је данас савладао дух негативизма. Позитиван дух влада у нашој земљи. Свуда се види и жеља за напретком. Мени је мило што то видим и овде.

На дан отварања изложбе, у 1 час по подне, приређен је у част министра госп. Деметровића банкет у ресторану хотела „Краљица Марија“, коме су присуствовали тадањи бан Дунавске бановине г. Светислав Матић, и многобројни угледни гости из Новог Сада, целе Војводине и осталих покрајина.

Банкет је протекао у најлепшем расположењу, а на њему су одржали здравице пок. др. Гедон Дуњерски, г. г. Коста Миросављевић, Павле Поповић-Пеција, бан г. Матић и тадањи претседник општине г. др. Бранислав Борота.

Прва стална изложба у Новом Саду трајала је пуних 10 дана и забележила рекордан број посетилаца из свију крајева Војводине, осталих наших покрајина и леп број гостију из иностранства. Тих дана наш град је оживео, набујао, улице су данима биле преплављене масом света, Нови Сад је у то време имао изглед велелеграда. По процени упућених, ову велику привредну манифестацију наше богате и напредне покрајине посетило је преко 60.000 лица, а чист приход од ње био је 965.850 динара.

Сви домаћи, а и многи страни листови су поводом ове прве сталне изложбе у Новом Саду писали данима опширне чланке и величали богатство, привредну снагу и бујну способност Војводине за живот и напредак. Успех прве сталне изложбе превлазио је заиста сва лепа очекивања, па је тиме ударен чврст темељ за још шири и благороднији конструктиван рад нашег вредног и напредног народа, који свима својим силама тежи за напретком на свима пољима радности, а у корист народне и државне целине.

И данас, кад новосадска стална изложба прославља свој десетогодишњи јубилеј, треба сви са радошћу и топлином у срцу да се потсетимо онога доба, када је остварен давнашњи велики сан свију нас Војвођана, да и на овај начин покажемо пред целим нашим народом и страним светом што умемо и знамо, и шта смо у прошлости постигли, да бисмо постали корисни и неопходни чланови државне заједнице!

* Свака кућа треба да има своју књижицу, а све књиге добићете у књижари „Славија“.

НАШЕ ЛОВСТВО И ЊЕГОВ НАЦИОНАЛНО-ПРИВРЕДНИ ЗНАЧАЈ

— Значајна улога Савеза ловачких удружења за Дунавску бановину —

Стваралачки дух Војводине у минуле две деценије после Ослобођења видно се испољио и међу нашим ловцима. Наша јавност, додуше, врло оскудно познаје значај ловства уопште, а његов посебан значај код нас у Војводини ни толико. Лов није само спорт, како се обично код нас мисли, нити је ловство створено само за разоноду и уживање. Ловство има и свој, не мален, национално-привредни, значај, тим крупнији што се ловство рационалније води.

Даћемо овде летимичан поглед на развој нашег војвођанског ловства од Ослобођења амо, да би наша јавност — од које је један део, понављамо, још увек са неповерењем гледа на лов — била бар донекле обавештена о нашој ловној организацији, њеноме оснотку, развоју и све живљем раду, и користима које отуда произилазе.

Наше Ослобођење и Уједињење нашло нас је у овим крајевима прилично неспремне и неорганизоване, нарочито у стручним организацијама. Свауда је, у првим послератним годинама, недостајала радна снага, иако је, можда, и било воље и иницијативе. Пре Ослобођења, у Војводини није постојала јака ловна организација. Рат је дисциплинованост био пољуљао у свима друштвеним класама. Маса, која је толике године баратала ватреним оружјем, сматрала је да је куцнуо час „слободе“ када се може до миле воље и на ма каквом месту слободно употребљавати пушка. Колико је отуда било несрећа, није потребно износити. Овде нас интересује како је било са ловом.

У годинама 1918 до 1922 ловом се бавио свако, само ако је могао понети пушку. Оглашена је „слобода“ људима, а „рат“ дивљачи. Дакле једна дивљач осетила је последице рата тек у послератним годинама. Најгласовитија ловишта, која су деценијама чувана, нарочито она са високом дивљачи (као што су: јелени, срије, див. свиње итд.) и чије скривене, али велике вредности су се тек после пропасти осетиле, формално су опустошена.

У то несређено и фатално доба појављују се, као и на толиким другим пољима, пионери и организатори, који су први увидели да је наступио час када се ова народна имовина као и све друге не сме даље уништавати, него штитити и чувати, као не више туђа него наша власништва. Међу ловцима, први се јавља 1922 године тадањи апотекар у Каћу г. Јоца Дивилд, који позива на окуп неорганизоване ловце, да би заједничком акцијом не само спасли остатке племените дивљачи, него ову и унапредили, размножили. Његов домољубиви потхват, којим је постављен први камен темељац нашем ловном напретку, наишао је на плодно тле. Следовали су први другарски састанци десетак истакнутијих ловаца из околине Новог Сада, па затим набрзо конференције и конгрес ловаца из свију већих и познатих ловних центара, који

Свечана свеска „Ловачког гласника“ о Бељу, из године 1932, — почасни примерак у двот корицама, дар Савеза блаженопок. Краљу Александру I, Врховном Ловцу и заштитнику

је у децембру исте године донео одлуку, да се у Новом Саду оснује Савез ловачких друштава за Војводину. Међу првим следбеницима — од којих има већ и доста покојника, — своје оснивачу придружују се: Јован Лакић, Петар Деђански, Ђока Гајин, Глиша Ракић, пок. Мика Поповић и пок. Ивица Полит из Новог Сада; др. Милош Влаховић из Старог Бечеја; пок. Лаза Будишин из Вел. Кикинде; пок. Гаша Дивилд из Петроварадина; пок. Александар Цофман из Вршца; др. Милан Зако из Панчева; Милан Попић из Ст. Ечке; пок. Стјепан Ловрић из Руме; пок. Сима Ивковић из Ст. Пазове, пок. Лаза Везинковић из Вршца; Ђура Надашки из Петровграда; Милорад Вучетић из Титела; Јован Боснић из Винковаца; Ервин Лацковић из Ст. Кањиже; Стеван Песирац из Каћа, и још други.

Наши ловци правилно су схватили како се идеја удруживања најбрже шири, па су, паралелно са прикупљањем чланова, одмах покренули и стручни лист Ловачки гласник, чији први број излази, скромно, у свега 400 примерака. Постепено, из године у годину, тиража листа расте паралелно са већим бројем Савезних удружења и чланова. Данас Ловачки гласник добро је познат и омиљен часопис у широким редовима наших ловаца, па и ван њих, и штампа се у преко 8000 примерака, што је за наше прилике завидна цифра. Лист је и садржајно и технички, дакако, био током времена све бољи, и материјалом и снимцима све обилнији. Поред идеолошких и поучних ловних чланака, и информативних написа, лист доноси и добру белетристику, чланке забавног карактера, ловачки хумор — без којег се ведри ловачки хумор не да ни замислити — и истовремено је огледало живота и рада наших ловних организација, њихова делања и напредовања.

С временом, лист стиче и извештајни број сарадника, мален додуше, као што је и наша ловна литература још врло малена и млада, према осталим западним народима, управо још у повоју. Најмарљивији сарад-

ник листа је сам главни уредник његов, Јоца Дивилд, оснивач Савеза и његов претседник. Тек у најновије време налазимо у свескама Гласничким редовно и друга имена аутора, али је часопис већ раније, захваљујући труду Редакционог одбора, и опет у првом реду главног уредника Јоце Дивилда, био на доличвој висини и наилазно на признања како самих ловаца, тако и штампе. Крајем 1926, Савезна управа бира у Редакциони одбор Ловачког гласника стручно новинарско лице, као одговорног уредника, у особи Жарка И. Огњановића, који ради на листу и данас.

Несумњиво, статистички подаци о побијеној дивљачи, о вредности кожа, меса, рогова, трофеја и друге цифре најбољи су документ о вредности лова у нашој народној привреди.

За првих 10 година, од 1922 до 1932, на територији Савеза је било побијено 2.801.494 комада разне штетне и корисне дивљачи, од тога броја просечно 86.000 комада зечева.

Ако узмемо просечно цене те дивљачи, закупнине општинама, разне таксе: државне, бановинске и општинске, те плате ловочуварима и друго, ловство доприноси непосредно око 6 милиона динара годишње, не рачунавши амо промет у трговини и индустрији са непосредним ловним прибором, који није мален.

Из званичних података Мин. финансија видели смо да је држава за првих 10 година од 1919 до 1929 примила на име разних дажбина, нарочито извоза дивљачи, кожа, меса и рогова, затим увозом муниције, оружја и других ловачких потрепштина огромну своту од округло 400 милиона динара, а да је истодобно имала свега око 40 милиона динара издавања, што у нашем трговачком билансу претставља заиста лепу активу. Последњих година ловство доноси у Југославији око 60 милиона динара годишње, — доиста замашна свота, која није за одбацивање, а која би отпала из државног биланса кад би се дивљач уништила, јер онда не би било ловаца, тих главних доприносилаца овога великог дохота.

Наше општине у Војводини, без да имају икаквих инвестиција за лов и одржавање дивљачи, добивају годишње око 1 милион и 300 000 динара прихода на име закупнине, која у некојим ловно богатијим општинама знатно смањује стопу приреза, од чега имају непосредно и пропорционално користи земљопоседници на чијој земљи се дивљач одгајива.

Године 1937 из статистике коју је донео Ловачки гласник, разабиремо да је на територији Савеза ловачких удружења за Дунавску бановину побијено корисне и штетне дивљачи: 352.330 комада, од чега највише зечева — 157.805 комада; затим врава и сврака 60.352 комада; па јаребица 35.750 комада; дивљих патака 20.402 комада, и тако даље.

Нећемо се упуштати у оцењивање идеалне и материјалне вредности толике количине (из којих 50 врста) побијене дивљачи. Довољно је прерачунати само материјалну вредност зечева, тих главних претставника војвођанских ловишта, уз просечну цену од 20 динара, колико је стајао један убијени зец (међутим жив зец стаје 60 динара) па ћемо добити импозантну суму од 3 милиона 156.100 динара. Дакле, толика свота само од једне врсте дивљачи. Кад се узме у обзир да ловци, како видимо из горњих парцифара, не тамаве само корисну дивљач, већ да су побили преко 60.000 само врава и сврака, а уз то и мноштво лисица, јастреба и других штеточина, које почине силну штету не само на дивљачи него и на домаћој живини и пољопривреди.

У војвођанском делу наше Дунавске бановине постоји већа активност ловаца но ма у којем другом крају наше земље. За 16 година деловања Савеза ловачких удружења за Дунавску бановину у Новом Саду који, властитом иницијативом и скромним сретствима овако корисно делује на јачању и подизању наше привреде, чија је важна грава, као што смо видели, и лов, постигнути су завидни резултати, што може служити за пример и другим организацијама где су окупљени разни стаљежи.

Претставници овог, не само лепог него и здравог спорта, завели су још при оснивању своје организације једну послератну новину — обавезно чланство, уз бесплатно добивање Савезног органа Ловачког гласника, а пре две године су своје чланство и колективно осигурали против незгода за време лова, што све стаје појединог ловца зачлањеног у свом Савезу 40 динара и Ловачки дом 10 динара годишње.

Данас, наш новосадски Савез ловачких удружења претставља једну од најјачих организација — он броји 402 месна Савезна ловачка удружења са 7208 чланова. Наш Ловачки савез, смео слободно рећи, иде у ред оних тековина наших, од Ослобођења амо, на које можемо бити поносни.

Саобраћајне прилике и потребе Новог Сада....

Када ме је уредник листа «Нови Сад», госп. Душан Чампраг, мој много цењени лични пријатељ замолио, да о горњој теми нешто напишем, подласкан његовим позивом, обећао сам му, да ћу изнети све, што знам и могу. Али одмах су се појавили и контрааргументи, који су ми говорили, да би можда било боље, кад то неких учинио. Није, наиме, искључено, да ће се потпуно «случајно» наћи људи, који ће после мога чланка бити нерасположени према мени. Најзад је ипак победила љубав према истини, том највећем благу човечанства, над еготизмом, па за то износим ево ово:

Необорива је истина, да су људи били увек овакви исти, као што су и данас, т. ј. обдарени сваковрним добрим и рђавим особинама. Какав је год данас, такав је људски род био и за време Фараона, Цезара и Наполеона. Такав ће у том погледу и остати. Шта се онда променило и шта се непрестано мења? Мења се људско знање, које се научним открићима стално обогаћује, а тако исто се мења и начин живота, који се, благодарећи научним тековинама, стално усавршава и оплеменује. За време Клеопатре људи су се исто тако водели и мрзели, познавали, лудеу и беду, као што их и ми познајемо. Али нису знали за моторе, радио, аероплане и све друге благодети савремене технике. А ко се у највећој мери користи резултатима науке у практичном животу? На то питање одговара г. Форд: индустрија (са занатом), трговина и саобраћај.

Да ли је то истина? И те још како! Немогуће је и замислити индустрију (занатство) без трговине и саобраћаја, а тако исто и трговину без робе и саобраћаја и најзад, све би саобраћајне везе биле изливне, кад не би било трговине и индустрије. То троје толико је неразводно између себе везано, да се развој једног или другог без трећег не може замислити.

Недавно је био расписан конкурс за регулациони план града Новог Сада. Људи вредни и пуни знања дали су се на посао, па су извесни градски проблеми решени на врло леп и стручан начин. Али ми ипак изгледа, да је много шта учињено без дужних обзира према хармоничности везе целокупних потреба нашег града, па за то тај план оставља утисак једног непотпуно решеног проблема и намеће потребу коректуре и допуне.

Људи, који се баве израдом регулационог плана извесног града, морају поред стручног знања располагати и извесном мером видovitости. Треба, наиме, решити све урбанистичке проблеме становништва дотачне вароши за барем 50 година унапред. То се, пак, може успешно постићи само онда, ако се људи, којима је тај посао поверен у питању: зашто су људи баш на овом месту основали свој град и зашто то нису учинили, рецимо, 10—15 километара даље према северу, западу, југу или истоку? За Нови Сад је одговор прост, лак и јасан:

Нови Сад је основан ту, где се данас налази од памтивека најважнији прелаз преко Дунава у правцу север — југ! Из „Bruck-schanze“ (Брукшанца) настао је данашњи Нови Сад. Ако нам је

Аутор овог интересантног и веома поучног чланка додире једну тему, која је по својој суштини не само важна, од општег интереса, него у највећој мери и актуелна данас. На јасан, уочљив, стручан и веома образложен начин, у овом чланку се претреса један крупан и замашан проблем од првокласне важности за наш град: данашње саобраћајне прилике и данашње и будуће саобраћајне потребе Новог Сада.

Писац чланка полази са сасвим оправданог гледишта, да се при сређивању и побољшању саобраћајних прилика у нашем граду мора, у првом реду, имати у виду, да је Нови Сад важна саобраћајна раскрсница и то у два правца: Суботина-Нови Сад-Београд-Цариград и Суботина-Нови Сад-Венац-Сремска Митровица-Силит-Рим. При томе се показује, да овај други саобраћајни правац ни до данас још није утврђен како треба, пошто до сада још није дошло до потпуног спајања Петроварадина са Новим Садам. Да би се та идеална веза успоставила, од еминентног је значаја, да се што пре приступи и изградња другог сталног моста преко Дунава, који би, по замисли чланкописца имао да се подигне између Новог Сада и Рибњака, код Штранда.

Што се тиче саобраћаја и везе Новог Сада и његове блиске околине, било би у првом реду потребно, да се изгради добар пут за аутомобиле од Новог Сада преко насеља у Шајкашкој, са којима је веза још и данас непотпуна и не одговара данашњим приликама. У погледу локалног, чисто интерног саобраћаја, он би се на реалан начин могао побољшати, ако би се приступило проширењу трамвајске мреже у Новом Саду и то на двема главним артеријама, на првој која води од Темеринске Пашиве, Јаше Томића улице преко моста Краљевића Томислава, а на другој која би се повлачила од Темеринске кроз Шафарикову улицу и Вилсонов трг са Сремском улицом, па преко Штранда и другог перманентног моста на Дунаву, на Рибњак. На тај начин била би остварена прва кружна пруга у Новом Саду, која би била у непосредној вези са већ постојећим трамвајским пругама.

Овај план није неостварљив ни утопистички. Надлежни би требало да се подробије позабаве са њим и пронађу могућности за његово остварење. Додуше, реализовање тог плана би изисквало доста времена, труда, обзирности, па и видovitости, а пре свега и много новаца. Али са добром вољом могу се и по изгледу неостварљиви планови извршити, ако се њиховом остварењу приступи са довољно енергије и озбиљности, љубави и смисла за велико стварање.

УРЕДНИШТВО

дакле жели, да се наш град и даље развија и добије ону важност, онај значај, који му по географско-саобраћајном положају припада, онда ће свакоме бити јасно да регулациони план града Новог Сада мора у првом реду предвидети изградњу још једног прелаза преко Дунава, и то, на оном месту, на које нас упућује други историски правац и где би уз то и град добио нов терен за свој развој, јер тај терен испуњава све услове савременог урбанизма.

Један историски правац, наиме, Суботина-Нови Сад-Београд-Цариград већ има свој прелаз преко Дунава. Други пак, Суботина-Нови Сад-Венац-Митровица-Силит-Рим нема га још! Нови Сад географски је чвор тих ископаних саобраћајних артерија између севера с једне стране и југоистока, односно југозапада с друге стране. Ове артерије долазе Темеринском улицом у град, и ту се на Тргу Кнегиње Зорке раздвајају према мосту Краљевића Томислава и према југу Шафариковом, односно Сремском улицом, на би за то и требао да постоји мост преко Дунава за везу са Веном и Митровицом.

Пошто се наш град налази на тако важној саобраћајној раскрсници, у њему би се морале развијати у много значајнијој мери и трговина и индустрија, пошто сви потребни предуслови за тај развој постоје, како смо то у почетку овог чланка истакли, да су им, барем за последњих двадесет година, стојале на располагању целосходније и ефикасније саобраћајне везе од постојећих. Али још нешто!

За време аустро-угарског режима државна је власт, увиђајући еминентну важност саобраћајно-

географског положаја Новог Сада, а која се нимало није подударала са интересима монархије, спречавала подизање перманентних мостовних конструкција преко Дунава. Шта више, у Петроварадину је подигнута тврђава и забрањено зидање кеја и лимана само да би се саобраћај између Срема и Бачке што јаче ометао и према Вудименту упућивао, а сваки саобраћај према југу био што више отежан и контролисан. У тврђави је свака, па и најмирнији грађанин, свака кола и сваки товар морао пролазити кроз неколико капија и челичних врата, налазећи се непрестано пред пушком, митраљезом и на домету артиљеријске ватре. Те вијугаве и намерно узане улице кроз тврђаву нису биле нимало подесне саобраћају. Није дакле никакво чудо, што под таквим околностима није долазило до живљег промета и јаче измене добара између Бачке и Срема. Индустрија Новог Сада била је осуђена да чека на боље дане, када свега тога не буде више било: на ослобођење.

Најзад је дошао и тај дан. Наша је привреда са правом очекивала велике резултате од тог великог догађаја. Међутим, морало се ипак чекати све до 1929 године да Нови Сад добије први перманентни мост преко Дунава, мост Краљевића Томислава! Ово је, без сумње највећи догађај економског значаја за наш град, али пошто је саобраћајна веза са Петроварадином-Мајуром непотпуно решена није још увек дошло до правог спајања и спајања Петроварадина са Новим Садам у један град.

Од првокласног је, дакле, политичког значаја изградња другог

перманентног моста преко Дунава код Новог Сада. То спада у делокруг и Владе и наше Бановине, па са правом очекујемо, да ћемо и у тој ствари наћи на правилно разумевање свих надлежних кругова.

На друго место по важности долази саобраћај и саобраћајне могућности даље и ближе околине са Новим Садам. То је она веза, која је потребна особном и теретном саобраћају околних места са нашим градом. Овај саобраћај порастао је за протеклих 20 година до невероватних размера. Наш град, као културни центар, то јест седиште свих средњих и стручних школа, привлачи из целе своје околине велики број сталних путника, који у Новом Саду похађају школе, разна предавања, позоришне и друге представе итд. С друге стране, као административни центар и седиште значајне трговине и индустрије Нови Сад би морао имати изванредно повољне саобраћајне везе са свима околним местима, јер то изискују животни интереси целокупне околине.

Тај саобраћај обавља се одмах после ослобођења особним аутомобилима, које су убрзо сменили, аутобуси разних типова. Разне недаће са тим аутобусима, а поглавито конкуренција, коју су стварали државним железницама, изазвале су државну, а касније и регулациону интервенцију банке управе. Ова интервенција натерала је сопственике аутобуских предузећа да се под покровитељством «Путника» удруже у једну организацију како би лакше обезбедили своје разноврсне економске и друге интересе. Овој еволуцији и организацији саобраћаја Новог Сада са околном можемо захвалити, што се у свима могућим правцима обавља везама лепим, савременим, целесходним, и сигурним саобраћајним средствима — аутобусима, уз приступачне цене на свима релацијама. Сав се тај саобраћај још увек налази у развоју, па за то можемо с правом очекивати још већи напредак. Веза са Шајкашким местима је, наиме још прилично слаба и то због недостатка тврде подлоге — правог аутомобилског друма између Новог Сада и тог краја. Изградњом аутомобилског пута поред кланице према Каћу, Ковиљу итд. биће аутобуска веза наше околине са градом употпуњена.

По тај саобраћај, то јест саобраћај између Новог Сада и околине биће тек онда потпуно и одговарати свима захтевима савременог живота, ако град успе да реши не само питање паркирања аутобуса, већ и питање подизања нарочитих чекаоница са одговарајућим потпуним уређајем (билетарницама, возним редом, тачним временом, гардеробом, бифеом, бензинском станицом и гаражом). У Новом Саду би биле потребне три такве чекаонице: једна према Срему, друга према западу и трећа према северу. Према истоку питање ће бити актуелно тек онда, ако се буде изградио савремени друм и омогућио аутобуски саобраћај са Шајкашким насељима.

Било би целесходније ако би тај саобраћај у рукама јачих капиталиста, који би могли у сваком погледу јаче јавним потребама изаћи у сусрет.

То је летимични преглед саобра-

баја аутобусима, као везе новосадске околине с градом. Но пре него ли бисмо прешли на сам локални саобраћај зауставићемо се за тренутак на нашим путевима, којима се тај саобраћај врши. Уређењем бановинског каменолома добила смо 100% гаранцију, да ће се материјално-технички део одржавања постојећих и грађења нових путева вршити према савременим постулатима техничке науке. Очекујемо за то с пуним правом, да ће досадашње недаће отићи у неповрат. На челу техничких одељења државних и бановинских установа налазе се данас људи, који нам не само својом стручном спремом и разумевањем наших саобраћајних потреба, већ и потребном енергијом и моралним квалификацијама, уливају наду, да ћемо и на том пољу коракнути напред. Саобраћајна искуства са међународним друмом, нарочито у погледу ширине колосека и пролаза кроз многобројна насеља, уместо обилажењем појединих села, пружиле им сигурно мереда за побољшање путне мреже Новог Сада са ближом и даљом околином. Исто тако морамо поменути и разлоге, због којих пледирамо за што скорје подизање железничке станице: Нови Сад-Бања, остављајући потпуно по страни консидарације везе коју би тиме добили Новосађани настањени поред Темеринско-Футошке пруге, као и далеко лепшег утиска, који би на странце остављао долазак у Нови Сад, када би се нова железничка станица налазила на крају Краља Петра II. улице, треба мислити и на будућност. Искуство стечено у току Светског рата научило нас је, да је нечовечно вући рањенике трамвајима целом дужином железничке улице до трга Ослобођења, па одатле готово паралелним правцем до болнице. Јавна је тајна, колико их је успут издахнуло! Од предложене нове железничке станице Нови Сад-Бања све до Артеског Купатила нижу се такоређи све санитарске установе. Ту је Државна болница па санаторијуми др. Брезовског и др. Илића на отстојању за 75% краћем од данашње железничке станице, а то треба безусловно искористити.

Сада да пређемо на прави локални, чисто интерни, тзв. интервилански саобраћај.

По логици свега досада изложеног требао би локални саобраћај Новог Сада да има не само обележје већ и да се потпуно прилагоди значајном саобраћајно-географском положају целе околине. Пошто се правац Север-Београд у самом граду одваја од правца Север-Митровица-Силит-Рим, морала би и локална саобраћајна мрежа да иде Темеринском-Пашиневом-Јаша Томићевом улицом преко моста Краљевића Томислава, дочим би онај други правац требао да буде остварен везом Темеринске кроз Шафарикову и Вилсонов Трг са Сремском, па преко Штранда на Рибњак. Оба ова крака, и Београдски и Митровачки, требало би после везати друмом на десној обали Дунава. Успостављањем те нове трамвајске или аутобуске везе становници Петроварадина, Рибњака и свих околних насеља стизали би најдаље за десет минута у срце града. У року од три до четири године изникло би на Рибњаку и свим оним лепим и благим брежуљцима иза Рибњака најлепши, најздравији и најмодернији квартал Новог Сада.

Не сме се, наиме, заборавити, да су на десној обали Дунава најбољи и најпривлачнији услови за ширење атара Новог Сада. Само ту се може остварити савремена канализација, јер се каналима може дати потребан пад; ту је и првокласна пијаћа вода, па и идеалан терен за зидање, путеве итд. Ту је непотребно пумпати воду у пролеће из подрума, као што је то данас случај у нижим деловима

G. РАДИВОЈ КАДИЋ

града, а тако исто не треба се бојати ни маларије и других епидемија, јер је терен асануран. Једини предуслов за развоје тога кварта била би дозвољна саобраћајна веза, то јест, његови становници стигну за десет минута у срце вароши, као што је то данас случај са некадашњим виноградарском перивојем (привором), са Адамовићевим насељем. С друге стране, само на тај начин био би ваљано решен и саобраћајни проблем са индустријским делом Новог Сада на Лиману и Штрандом. Најзад, само на тај начин би се остварио сан свих честитих Срба и Хрвата у овом делу наше државе, да се на том важном међународном саобраћајном чвору, а поред самог Дунава, развије једна моћна, потпуно модерна метропола са јаком индустријом и трговином и целиходним јаким саобраћајем. Ово се не да додати једноставним брисањем Петроварадина и легислативним претварањем тога насеља у »Нови Сад IV« или »Петровсад«, већ једино стварањем подесне саобраћајне везе на горе изложени начин.

Постојећа саобраћајна мрежа локалног карактера може се лако довести у склад са напред изнесеним и теориски документованим саобраћајним потребама нашег града. Локални саобраћај обавља се у Новом Саду трамвајима и аутобусима. Трамвајска се мрежа у главном повлапа са теориским потребама. Требало би само још изградити трамвајску линију од Српског Краља, Сремском улицом кроз Штранд, преко предложеног моста на Рибњак. Одатле би та пруга имала да иде десном обалом Дунава (или поред гробља интернационалним путем), па преко моста Краљевића Томислава до Окружног Суда, где би се састала са већ постојећом пругом. На тај начин била би остварена прва кружна пруга у Новом Саду.

Трг Кнегиње Зорке је у Новом Саду оно место, на којем се правац Нови Сад-Венац-Митровица-Силит-Рим одваја од правца Београд-Цариград. Оног истог дана,

када би био довршен мост преко Дунава код Штранда, требала би да буде готова и локална саобраћајна веза преко Шафарикове улице и Вилсоновог трга (ту треба пробити улицу) па одатле Железничком и Сремском улицом на Рибњак и даље. Дакле, још једном: та пруга задовољила би све потребе градског становништва према Штранду, индустријском центру на Лиману и Рибњаку и спајала Нови Сад са Петроварадином у једну неразводну целину. Та би пруга била она животна артерија, око које би се наш град развијао **за идущих десет година.**

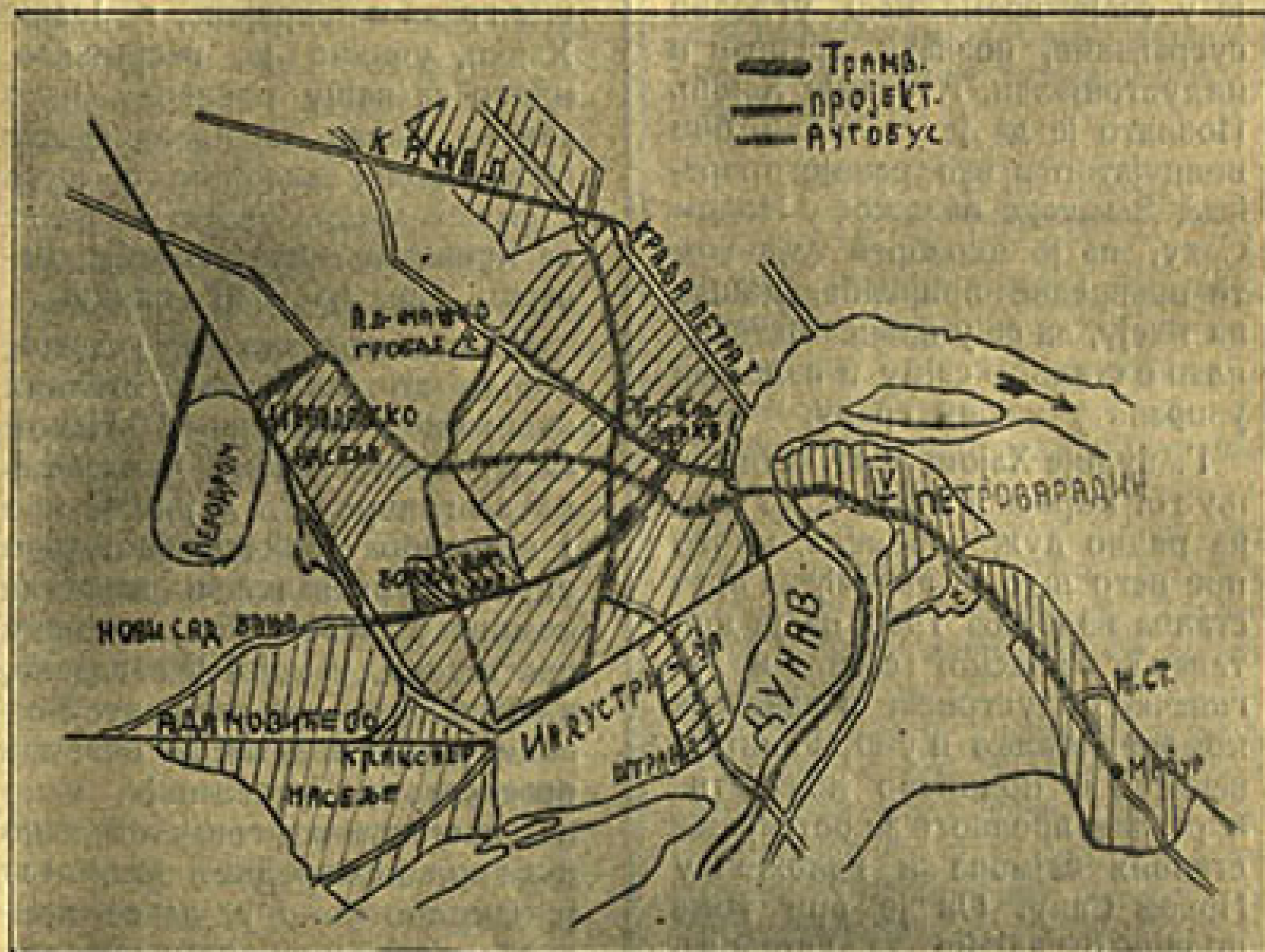
Што се тиче већ постојећих саобраћајних артерија, свакако је најважнија улица Краља Петра II. Локални саобраћај у тој је улици већ сада толико оштећен, да је потреба растерећења те пруге очевидна. То оштећење долази отуд, што је ранији комплекс непрегледних винограда претворен у Адамоваћево насеље са 15.000 становника, који највећим делом живе од зараде у граду, па услед тога и по четири пута дневно том улицом пролазе. Строј и техничка израда мреже не допуштају јаче саобраћајно-техничко искоришћење те пруге. Чак ни просто дуплирање саобраћајних кола не да се извести без задржавања саобраћаја и дагубе на укрштањима. Ту би помогла само децентрализација изградњом паралелних пруга. Кад

би се железничка пруга локалног саобраћаја продужила кроз улицу Алексе Шантића до прелаза преко државне железничке пруге код гостине Кракснер, тај би нови крак безусловно привукао добру половину путника са Адамовићевог насеља, који данас оштећују Футошку пругу у Краља Петра II. улици.

Но и поред ових најважнијих центрифугалних и центрипеталних имамо и других саобраћајних потреба, а то су везе између појединих саобраћајних чворова у граду. Такви саобраћајни чворови су поред железничке и паробродске станице још и следеће установе: Државна болница, купатило и разна гробља. Шта се надештава тиче, како државних, тако и бановинских односно градских, сва се налазе у центру града, тако да постојеће саобраћајне везе претстављају тако рећи све центрипеталне и центрифугалне потребе у саобраћајном погледу.

Да би се, пак, сви ти саобраћајни чворови ваљано везали између себе, требало би од прелаза преко пруге Ј. Д. Ж код гостине Кракснер изградити пругу локалног саобраћаја кроз улицу Цара Душана у правцу: Болница-Обори-Алмашко Гробље-Кисачка улица Трг Кнегиње Зорке.

Према до сада изложеноме требало би мрежа локалног саобраћаја у Новом Саду да изгледа овако:

Овим завршавамо своја излагања о значају саобраћајног проблема и потребама нашег града у том погледу, у уверењу да сам овде изнео довољно јасну слику и онога, што је за овах двадесет година на том пољу учињено, као и онога, што би још требало да се уради. Ако сам пак успео да овим чланком окренем благонаклопу пажњу меродавних фактора на тај нај-

мучнији проблем, од којег зависи будућност нашег града, па на тај начин допринео свој обод остварењу бар једног дела наших најпречих саобраћајних потреба, биће ми најлепша награда за труд, који сам том питању посветио, ако ми милостива Стваратељ свих светова подели задовољство, да то и доживим.

Радивој Кадич

Побринуо сам се за Вас госпођо!

ФИНО СВИЛЕНО РУБЉЕ

набавио сам на време и продајем по ниским ценама

КЛАЈН ЕУГЕН

специјална трговина трикотаже **НОВИ САД**

Како је дошло до постанка изложби и сајмова у нашем Новом Саду?

Господину Јулију Хајошу припада заслуга за иницијативу за приређивање сталних изложби у центру Војводине

У јесен 1930, крајем септембра, био је на свечан начин отворен I. Међународни сајам и изложба узорака у Новом Саду, која је трајала све до 6 септембра те године. Већ и пре тога, у нашем граду била је приређена индустријска, трговачка и пољопривредна изложба, али та привредна приредба још није имала међународно и стално обележје. Па ипак, баш та веома успела изложба дала је потстрека да се новосадској изложби у будуће да интернационални карактер, чиме је било омогућено да се развијена и напредна војвођанска привреда прикаже и пред међународним форумом у својој пуној снази и тако дође у непосредан додир са привредницима свију напредних земаља на свету.

Интересантно је да освежимо успомену на дане, када се та прва међународна изложба у Новом Саду почела да припрема и организује. Прву идеју, конкретан предлог и стварну иницијативу, у пуном смислу речи, за приређивање таквих изложби у центру Дунавске бановине, дао је у своје време наш угледни суграђанин, познати трговац и индустријалац, г. Јулије Хајош. Познато је да је г. Хајош био иницијатор и већ раније приређене Заватске изложбе у Новом Саду, па је охрабрен успехом те привредне приредбе, дошао на идеју, да се у пракси оствари план о сталном сајму и изложби узорака у нашем граду.

Г. Јулије Хајош је на остварењу тог корисног и опсежног плана радио дуже времена, много пре него што је приређена прва стална изложба 1930, па је код тадањег градског савета и трговачко индустријске и занатске коморе, стално и упорно интервенисао и подносио конкретне и реалне предлоге за остварење сталних сајмова и изложби у Новом Саду. Он је при томе подвукао, да ће та установа, ако добије своју сталност, бити корисна не само за економски процват нашег града, него и за напредак целе Војводине.

Наш угледни суграђанин г. Хајош је до краја истрајао у овом свом несебичном и по заједници важном послу, и на крају је добио сатисфакцију, јер је његов гравитозни предлог наишао на одзив и разумевање, не само мериодавних привредних кругова, него и свих оних којима је на срцу лежало, да се наш град и на овај начин појача, и да му се пружи прилика да на видан начин манифестује своју привредну моћ. Тако је племенита и велика замисао г. Хајоша била већ у јесен 1930 остварена.

Данас, о десетогодишњици сталне Међународне изложбе и сајма у Новом Саду, треба још једном сви ми Новосађани и остали Војвођани да одамо г. Хајошу пуно хвалу и признање за огромне напоре, које је он пре десет година уложио, да би се остварила једна по целину

корисна и лепа замисао. За такав посао је било потребно да се уложи много одлучности, истрајности, требало је уживати највеће поверење код привредних кругова и много вештине и убедљивости, да се привредни кругови придобију за тако замашан потхват, скопчан бесумње са великим ризиком.

Госп. Јулије Хајош

Наш вредни, истрајни и окретни привредник, сав обузет жељом за општи напредак нашег града и покрајине, г. Јулије Хајош, учинио је, несумњиво, много за нашу привреду и то сви ми, данас, на прагу десете Међународне изложбе и сајма у Новом Саду, треба искрено да признамо и потсетимо се значајних дана из 1930 године.

Да видимо како је, уствари, дошло до остварења сталних изложби и сајмова у Новом Саду. Препустићемо чињеницама да говоре. Г. Хајош је још 1 септембра 1922 године поднео управи Трговачке и занатске коморе у Новом Саду писмену претставку, у којој је нагласио, да наш град, као средиште Војводине, има задатак да осигура првенство у Југославији, како на занатском и трговачком, тако и на пољопривредном пољу. Он је замолио комору, да се прихвати његов конкретан предлог о конституисању једног сталног одбора за приређивање изложби и сајмова у Новом Саду. Према том предлогу г. Хајоша, у нашем граду требало је већ у пролеће или лето 1923 године приредити такозвани пролетњи сајам, по узору наших великих градова, као што су Љубљана и Загреб.

„Најважнији проблем“, наводи се даље у предлогу г. Хајоша, „који има да се реши у вези са том изложбом, јесте грађење и смештање павиљона изложбе, па зато молимо Градски савет да нам на Великом Лиману или неком другом месту, које је за то погодно, стави на расположење земљиште од 5—6 јутара“.

На крају претставке, управа новосадске коморе се моли, да поднети предлог расмотри и прихвати, па у ту сврху сазове једну припремну конференцију. Копију своје претставке г. Хајош је, у исто време, упутио и Савету града Новог Сада, на коју је градска управа одговорила повољно и обећала, да ће

акцију за приређивање сталне изложбе и сајма у Новом Саду свесрдно помоћи са своје стране.

На основу ове претставке, од 11 до 26 августа 1923 стварно је била приређена у дворанама и дворишту Трговачке школе трговачка и индустријска изложба. Предлог г. Хајоша, да се саграде стални изложбени павиљони и да се у њима сваке године систематски приређују изложбе, одложен је због — краткоће времена за доцније.

После тога прошло је опет више од шест година, а да се у нашем граду ништа за то време није предузимало за остварење дивне замисли г. Хајоша. Остајући доследан и веран својој

идеји, он је 10 децембра 1929 поново упутио претставку Трговачко-индустријској и занатској комори у Новом Саду, и поновио у целини свој предлог из 1922 године.

Истрајни и неуморни г. Хајош је најзад, у јесен 1930, доживео да се његова замашна замисао приведе у стварност и отада се Нови Сад повеси, што се у њему сваке године приређују сталне изложбе и сајмови међународног обележја, које у највећој мери доприносе не само повећању угледа нашег града и покрајине, него служе као видна и импозантна манифестација привредне моћи плодне и богате Војводине.

НЕКОЛИКО РЕЧИ ПОВОДОМ ЈУБИЛАРНЕ ИЗЛОЖБЕ

Наш град је већ од давнина био предестивиран, да води интензивну борбу на културном, националном, привредном и социјалном пољу, у интересу не само Новог Сада, него и целе наше покрајине. Та борба је, још у доба кад смо живели под туђинским јармом, долазила до видног израза, и новосадски Срби су већ у оно доба, у сваком погледу, предњачили испред осталих својих суграђана, показујући много смисла, разумевања, љубави и истрајности за стваралачки рад. Кад је дошло Ослобођење и Уједињење са мајком Србијом, на пољу културног, привредног и националног прогреса, Нови Сад је добио у том погледу још јаче потстреке.

Једна од најважнијих институција центра Дунавске бановине је стална пољопривредна и сточарска изложба, која се већ пуних десет година приређује у Новом Саду, и то очигледно са сталним повећањем активности и обима те изложбе.

Акција коју је једна група најнапреднијих и најискуснијих новосадских привредника покренула пре десет година, уродила је неочекиваним плодом. То се данас, о десетогодишњици изложбе, најбоље може да уочи, јер чињенице говоре. Те изложбе су импозантне, путем њих вредност наших пољопривредних производа и сточног благоста се стручно процењује, пољопривредници и сточари из целе Војводине ту имају прилике да се упознају и разговарају, стварајући присне везе за будућу сарадњу.

У вези с тим, намеће нам се питање: да ли и сам наш град, да ли наши грађани имају корист од тих изложби, које служе интересима целе наше покрајине? На то питање можемо мирне душе одговорити са „да“!

Сам Нови Сад, као град и центар бановине, има безбројне користи од приређивања изложби. Прво преимућство изложби је у томе, што се за време приређивања изложби у нашем граду окупља у великим масама народ из свију крајева Војводине, па и других наших покрајина. Тај свет долази овамо, у првом реду, да посети изложбу, разгледа је и на њој нешто ново научи, али у исто време он оставља ту свој новац, купујући разну робу.

У тим данима промет странаца у Новом Саду се невероватно повећава, наш град добија

тада обележје велике вароши, модерне и пуне живог промета. Од тога имају користи много наши грађани, јер ствари посетиоци изложбе не штеде новац кад бораве у Новом Саду, посећују многобројне трговине, радње и разна предузећа, локале и друга места, тако да се слободно може рећи, да скоро сваки Новосађанин има користи од изложбе.

За новосадске трговце, занатлије, индустријалце, па и пољопривреднике, стална изложба претставља велику корист, јер им се тада пружа најбоља и најгоднија прилика, да дођу у непосредан и сталан додир са новим потрошачима са стране. Међусобно упознавање приликом приређивања изложби, има и то преимућство, што одлично продубљује и проширује пословне везе између новосадских трговаца, занатлија, индустријалаца и пољопривредника са привредним светом из свију крајева Дунавске бановине.

Са моралног гледишта, нема сумње, преимућства по Нови Сад сталних изложби су такође велика. Многобројни странци, који долазе за време изложби у Нови Сад, имају прилике да се својим очима увере, да наш град видно и стално напредује на културном и националном пољу.

Поред тога, ове изложбе служе као јак потстрек за јачање морала нашег грађанства, које, видећи велике и видне успехе изложби, добија нове, снажне инспирације за конструктиван рад, и са већим полетом и моралном снагом се одаје својим пословима.

Та морална снага, која из дана у дан појачава, даје нам оправдану наду, да ћемо ми Новосађани и у будуће остати конзеквентни својој важној, централној мисији, коју већ више од двадесет година са пуно моралног и материјалног успеха вршимо, на добро и напредак целе наше државе и народа!

Напредак и процват наше покрајине, коме у многоме доприносе и новосадске сталне изложбе, а од кога, у првом реду има користи наш земљораднички свет, значи уједно и велики напредак и процват нашег града и као сигурна гаранција, за појачање моралног угледа Новог Сада, и процват и сигурно напредовање целокупног нашег грађанства. А то су наш град и наши грађани у највећој мери и заслужили!

Кроз град Нови Сад за време трајања изложбе

— Места која посетиоци X Пољопривредне сточарске изложбе и сајма са стране не смеју мимоћи —

МИЛОШ М. РАЛЕТИЋ.

Ко жели да се снабде одличним и модерним тканинама, у свили, штофовима, платну и разним другим приборима за одела и остале домаће потребе, мора неизоставно посетити велику новосадску трговину Милоша М. Ралетића, која се налази преко пута Владичанског Двора, а у којој ће сваки посетилац изложбе наћи све што му срце жели, и то робу у одличном, првокласном квалитету, штофове и свиле у најмодернијим десенима, а уз веома умерене цене. Трговина господина Милоша М. Ралетића је једна од најстаријих и најпрестижнијих радња ове бранше, а у стању је да задовољи и укусу свих потрошача.

ТРГОВИНА ОДЕЛА „ХЕРКУЛЕС“

Ко жели да набави заиста укусно, добро, трајно и по најновијој моди шивено одело, раглане, пберцигере, ловачка и туристичка одела, деце капуте, треба свакако да погледа раскошно и савршеним укусом уређене излоге угледног новосадашког трговца Славка Д. Новаковића, у улици Краља Петра I број 8. Приликом садање изложбе, у модерној радњи Новаковића приредиће се, као и често пута до сада, у самој унутрашњости радње изложба одела и осталих артикала у минијатури, што у сваком случају заслужује пажњу сваког страног посетиоца изложбе. Та прилика се не сме пропустити, а ко једном види те заиста дивне и модерне продукте конфекционе индустрије, неће моћи а да не купи нешто за себе и своје миле и драге, поносећи лепу и пријатну успомену из Новог Сада.

ПИВНИЦА И РЕСТОРАЦИЈА „ШТОЛЦ“

У признатом и отменом ресторану код „ШТОЛЦА“, у згради хотела „Краљица Марија“, сервираће се страним посетиоцима изложбе производи одличне кухиње, која се налази под вођством искусног и изврсног гастрономског стручњака господина Занлетала Штолца Карла. У том локалу се точи укусно и познато Дуњерско пиво, а сва остала пића су гарантовано права и добра, која могу задовољити и најфинији укусу. Овај ресторан, који спада међу прве такве радње у Новом Саду, заслужује да га сваки посетилац изложбе неизоставно посети и у њему проведе неколико угодних часова.

„МОДЕС“ ГРЧИЋ

Даме, које полажу на своју лепоту, шик и елеганцију, не смеју пропустити прилику, да приликом посете изложбе разгледају излог и посете познату новосадску радњу „Модес“, у (Католичкој порти) чија је власница гђа МАРГА ГРЧИЋ, рутинирана и од елегантног женског света призната модискиња. Нема сумње да она у својој бранши заузима једно од најугледнијих места у нашој вароши. Она се већ безброј пута истакала приредујући интересантне ревије женских шешира у вези са разним приредбама женских добротворних удружења у Новом Саду, не жалећи ни труда ни трошка да женском свету покаже оно што је најбоље и најмодерније на пољу женских шешира.

За време приредивања Пољопривредне изложбе и сајма Нови Сад добија обележје великог града, са знатно повећаним прометом странаца. Живот у нашем граду тече у тим данима бујније и живље него иначе, а многобројни посетиоци изложбе са стране се често налазе у недоумици и не могу да се сасвим снају у Новом Саду, јер га ретко посећују. Сваки посетилац изложбе из провинције, а нарочито они из удаљених крајева, треба да искористе ову zgodnu прилику и приликом обилажења изложбе, посети и оне познате новосадашке трговачке фирме, локале за разоноду и сва остала места, где ће му се пружити прилика да набави добру, фино и јетину робу или да се пријатно и на фино начин разоноди, не трошећи много новца и поносећи са собом из Новог Сада лепу успомену.

Сваки страни посетилац изложбе стога нека за време свог боравка у Новом Саду неизоставно посети овде наведене радње, јер ће тако моћи да нађе све оно, што му је за кућу и породицу потребно, корисне ствари и лепе поклоне за своје миле и драге. А то ће уједно бити лепа и трајна успомена на лепо и пријатно проведене дане у Новом Саду за време десете Пољопривредне изложбе и сајма. За време кратког боравка у нашем граду треба сваки посетилац да искористи свестрану прилику, како би пријатно спојио са корисним, и радостан и задовољан се врати својој кући.

И стога уредништво „Новог Сада“ налази за потребно, да у вези са садашњом изложбом, да кратка и практична упутства за посетиоце изложбе са стране, која ће служити као нека врста путовође по Новом Саду и олакша им набавку потребних ствари и сналажење у нашој вароши.

Ова марљива и модерним духом прожета модисткиња је већ пре неколико година успела да отвори своју филијалу у Петровграду, па је и тамо убрзо себи осигурала највећи успех и углед, не само међу својим колегама и колеганицама, него и код својих многобројних муштерија. И због свега тога, са своје стране најтоплије препоручујемо свакој девојци и жени, која буде за време изложбе боравила у Новом Саду, да неизоставно разгледа по радњи „Модес“ г-ђе Маре Грчић, јер ту се пружа прилика да се виде најновије, најкукусије и најелегантније креације на пољу моде шешира.

ЛАЗАР М. ЛАЗАРЕВИЋ

Они посетиоци изложбе, који полажу на укусну и квалитативно одличну робу и интересују се за артикле кожарског занатства, треба у сваком случају да оду у укусно и модерно уређену радњу нашег угледног трговца, продавца кожних артикала свију врста, Лазара М. Лазаревића, чија радња се налази у Пашћевој улици 24. Ту ће се посетиоцима данашње изложбе пружити сјајна прилика да барају у разноврсној кожној роби, у најкукусијој и најсавршенијој изради, као што су акценташне, разне женске ручне торбе, женски и мушки новчаници по најновијој моди, путнички кофери у најбољој изради и разне величине, лепе и укусне ђачке торбе и сва друга у ту струку спадајућа роба. Радња Лазара М. Лазаревића спада у ред најпознатијих и најугледнијих радњи у нашој покрајини.

ПАВЛЕ ТКАЛАЦ

Међу савременим радњама у нашем граду, које се истичу елеганцијом и укусом у свом уређењу и спољњем изгледу, највећу пажњу публике привлачи модерно уређена фризерска радња Павла Ткалца, која се налази на Булевару Краљице Марије, у згради осигуравајућег друштва „Кроација“. Свака дама, која се спрема да оде у биоскоп, кафану или на неку приредбу, где жели да се истакне својим шармом и елеган-

цијом, треба неизоставно да посети овај фризерски салон, јер ће у њему наћи све оно, што се налази у великоварошњем фризерском салону. Познато је да је радња Павла Ткалца, признатог и првокласног фризерског стручњака, снабдевена свима модерним уређајима, који у потпуности одговарају савршенству технике за фризерску струку. Сам власник радње је веома пажљив, предусретљив и пријатан, не само као фризерски стручњак, него и као човек, који има развијен смисао за све што је укусно и елегантно, поседујући обилно искуство и образовање, које је имао прилике да стекне за време свог пословања по великим и модерним варошима. Фризерска радња Павла Ткалца заслужује највећу пажњу не само Новосађана, него и страног света, јер је доказано, да ко једном посети салон Ткалца и упозна се са његовим савршеним уређењем и невероватно услужном послоугом, мора постати стална муштерија те фризерске радње.

БИФЕ „БАНОВИНА“

У самом центру града, на почетку Булеvara Краљице Марије, налази се свима Новосађанима и странцима, који често долазе у наш град добро познати бифе „БАНОВИНА“, девето одељење, кога је власник Јоца Милошевић. У овом бифеу у свако доба можете добити поред хладних мезелука, сира, качкаваља, кајмака, ужичких производа, па до разних свежих и топлех српских гурманлука, као што су чевапчићи и ражњићи, јагње и прасе печено на ражњу и разне друге добре и фино мезелуке. Поред тога, у овом бифеу „Бановина“ точе се најбоља и најкукусија пића, фрушкогорска и српска вина, одлично свеже Вајфертово пиво и разне ракије најбољег квалитета. Овај локал, који спада међу најпосећеније локале те врсте у Новом Саду, нарочито је подесан за оне гурмане, који воле да „с ногу, на брзину“, у сласт потроше добре гурманлуке и искале неколико капањца доброг и укусног пића.

Бифе „Бановина“ располаже и са лепом, пријатном и великом

баштом, у којој се посетиоцима бифеа за време топлих летњих дана пружа прилика да се заиста пријатно осећају и освеже на чистом и здравом ваздуху, у угодној хладовини. Та дивна башта, која се налази у центру града, увек је добро посећена од стране публике, која воли да седи под ведрим небом и растера бриге свакидашње тешке борбе за живот.

ДРОГЕРИЈА „ХИГИЕНА“ ЖИВОЈНОВИЋ

У великој, модерно уређеној и богато сортираној дрогерии „Хигиен“ Косте Живојновића, која се налази на Тргу Ослобођења 2, гости са стране, који долазе да разгледају изложбу, могу да набаве добру и фино робу, разне мирисе, козметичке приборе, четкице и пасте за зубе, бријачке апарате и покове, пудер и руж првокласног квалитета и све остало што спада у дрогериску струку, јер поменути дрогерии има на стоваришту: дрога, кемикалија, парфимерије, инструменталија, завојног материјала, гумене робе, мидера и појаса, опасача за килу, фото апарата, термос боца, батерија, тоалетног прибора и све домаће потребе, као и препарата против гусеница, мољаца, мишева, пацова и остале гамади. Цене свих тих артикала, које производе признате велике фирме, веома су умерене.

ПОСЛАСТИЧАРНИЦА „ДОРНИТЕТЕР“

Ова посластичарница, старог и признатог посластичарског мајстора г. Јакоба Дорнитетера налази се одмах до католичке катедрале, на улазу у римокатоличку порту, која већ из далека скреће пажњу страног света, који долази у наш град ради обављања разних послова, куповине или разоноде. Та модерна и савршено уређена посластичарска радња је пре извесног времена знатно проширена и лепо, укусно уређена, тако да посетиоцима који у њу долазе пружа савршен комфор и удобан, пријатан провод. Странци, који ће за време пољопривредне изложбе и сајма боравити у Новом Саду, треба неизоставно да обиђу ту велику, модерну и узорно уређену посластичарницу, јер им се ту пружа сјајна прилика да се обилно снабдеју разним финим и укусним колачима, тортама, бонбонама и другим посластичарским производима. Госп. Дорнитетер је у својој фахи широм Дунавске бановине признат, искусан и одличан стручњак, па се његова радња може свакоме најтоплије препоручити. Његов раскошни и заиста модеран локал пружа посетиоцу право живање и потсећа на сличне локале у великим градовима на западу. Све посластице и посластичарске деликатесе, које се израђују на најхигијенскији начин и најмодернијим машинама у радњи господина Дорнитетера, увек су свеже, одличног квалитета, укусне и исправљене по најновијим рецептима посластичарске вештине. Ко буде приликом посете изложбе однео са собом из Новог Сада пакет са колачима из ове радње, приредиће својим милим и драгим код куће лепо, пријатно изне-

ТРГОВИНА »ЦЕНТМЕН«

Велика и сасвим модерно уређена трговина за мушку галантериску робу „Центмен“, чији је сопственик г. Спасоје Атавацковић, а која се налази на Тргу Ослобођења 2, у згради Матице српске, спада у ред првих радња тога стила у нашем граду. У тој трговини, која сваког посетиоца просто задивљује својим великим избором најфиније и најелегантније робе, може сваки мушкарац, који води рачуна о својој спољашњости и зна шта је елеганција, да се снабде најкукусијим и најмодернијим стварима, које су неизоставни део мушкарчеве гардеробе. У радњи „Центмен“ може страни посетиоц изложбе да купи разно мушко рубље, по најновијем и најлепшем кроју, најмодерније шешире у свима фазонама, цепене марамице, елегантне и укусне кравате, чарапе, рукавице и све остало што служи као украс мушкој ношњи. Ко једном пазари код „ЦЕНТМЕНА“, мора постати стална муштерија те трговине савременог стила и укуса; цене све робе су умерене, а послуга брза, услужна и тачна. Зато, посетиоци изложбе, посетите и модерно уређену трговину „Центмен“, која се налази на Тргу Ослобођења 2.

РЕСТОРАЦИЈА »СПОМЕН-ДОМ«

Ко после заморне шетње по Новом Саду и обилажења изложбе жели да се мало одмори и поткрепи добрим, укусним и одлично справљеним јелима и првокласним пићем, треба неизоставно да оде у модерно и раскошно уређени ресторан „Спомен-дом“, који се налази у Соколском дому, где ће му се сервирати најкукусија и најбоља јела и пића.

Овим угледним новосадским рестораном управља наш симпатични и истакнути соко — Мане Вранић.

Страни посетиоци изложбе, који ће боравити у Новом Саду, могу овога пута да споје корисно са пријатним, па пре него што поспе ресторацију „Спомен-дома“, разгледају заједно лепе, импозантне и модерно уређене просторије соколског дома, у коме могу видети, шта је све учињено да наши дични соколи добију свој дом, који дивно приказује јединственост соколске делатности и слоге.

ФОТО-АТЕЉЕ »АНИ«

Ако до сада још нисте посетили модерно и савршено уређен и свима савременим техничким приборима снабдевен фото-атеље „Ани“, који се налази у Краља Александра улица 9, похитајте да се упознате са радом овог атељеа, који ужива најбољи глас, не само у Новом Саду, него и у многим местима на страни. У фото-атељеу „Ани“ се на ванредно укусан, бржаљив и солидан начин врше фотографска снимања и израда снимака за децу и одрасле, а специјалитет радње је израђивање слика у бојама, које савршено верно и природно репродукују облик и најфиније црте снимљеног лица. Сопственица овог атељеа нарочито расположила с одличном стручном спремом и верзирана је у изради давних, савесно и укусно прављених фотографија деце, у чему је ненадмашива. Свако ко жели да има леуу и трајну успомену, треба неизоставно да оде у фото-атеље „Ани“, где ће добити заиста лепе и савршено прецизне фотографије.

Отворен је хангар Великолиманаца

Једно од најпријатнијих и најлепших места за летњи одмор и освежавање за време великих врућина, биће ове летње сезоне, бесумње, хангар Великолиманаца, који је подигнут и отворен 12 маја. Ту ће љубитељи веслања, сунчања, купања и забаве на Дунаву за време лета, као и они који цене своје здравље, имати прилике, да се заједно добро осећају, ојачају своје здравље и свестрано искористе све лепоте и предности лета.

Веслачка секција Удружења за унапређење Великог Лимана је лепо и модерно уредила свој хангар на дунавској обали, на коме се свако може до миле воље сунчати и одморити на великој тераси, са ванредно лепим изгледом на Дунав и Fruшкогорске винограде и шуме, преко целе летње сезоне. Ту се пружа љубитељима пливања сјајна прилика, да се удобно купују и освежавају за време жарких летњих дана, а ко има свој чамац, може у хангару да га остави на чување. Весела децница могу се до миле воље играти на песку, љубати на љулашци, сунчати и купати. То је прави рај за децу!

Ова уживања и одмор пружају се свима Великолиманцима и њиховој деци уз минималну сезонску таксу, а на хангару су радо примљени и гости чланова Веслачке секције Удружења за унапређење Великог Лимана. Такса за целу летњу сезону износи: глава породице или самац плаћа 80, свака особа као члан породице (супруга, деца) 10, гости чланова за сваку посету плаћају 3 динара, а чувариња чамаца за целу годину узноси 100 динара. Подробнија обавештења даје и уписнину врши секција сваког дана од 2 часа поподне на хангару Великолиманаца.

ИМЕ

„ФРУШКОГОРАЦ“

ЈАМЧИ ВАМ ЗА ОДЛИЧАН КВАЛИТЕТ

Фрушкогорца пенушца „БИСЕРА“

Фрушкогорац. Финих и десертних вина.

Свих врста ракија. Разних ликера.

:—: :—: Воћних сокова. :—: :—:

Телефон: 22-85.

Телефон: 22 85.

„КОНЗУМ“

специјална трговина кафе и чаја

Поред многих модерних и добром и разноврсном робом снабдених трговина у Новом Саду, пажњу страног света нарочито привлачи и позната новосадска трговина „КОНЗУМ“, која се налази у Краља Петра II улици број 2. Приликом посете садање изложбе, сваки посетиоц изложбе треба да разгледа и уђе у ову признату новосадску трговину, у којој се у великом сортиману налазе првокласна кава, чај, чоколади, бонбони, разни слаткиши, кеке, мармелада, као и разна друга деликатесна и колонијална роба. Трговина „КОНЗУМ“ се истаче солидним ценама, одличном и услужном послугом, а по жељи муштерија, роба се одмах по поруци разлиши по кућама. Ко жели да пије заједно добру и укусну каву или чај, да се снабде укусном и фином чоколадом и слаткишима и осталим деликатесима, треба неизоставно да се снабде тим артиклима у овој радњи, која у нашем граду ужива најбољи глас. Ту се страним посетиоцима изложбе пружа zgodна прилика да повесу својој кући заједно фини и свежу, а уз то и јевтину робу и своје код куће обрадују лепим поклоном.

КАВАНА „БЛИТЕ“

Страни гости, који ће за време изложбе боравити у Новом Саду и посетити изложбу, свакако ће одмах при улазу у главну улицу, на Вилсоновом тргу, поред зграде Финансиске дирекције, а преко од главне поште, уочити локал, који скреће на себе пажњу сваког странца, који долази у наш град. Реч је о кавани „Блите“, која се раније називала „Асторија“, а данас се налази под стручним вођ-

ством одличног и спремног гостопријемачког стручњака г. Жиге Мезена, бившег дугогодишњег директора каване и ресторана „Слободе“. Овај отмени новосадски локал за разоноду је недавно из основа резовиран и улепшан, и пружа публици са најбољим укусом одличну разоноду и уживање, јер у тој кавани влада права мондена атмосфера. Поред укусне беле и прне каве, разних одличних пића, гостима се у кавани „БЛИТЕ“ сервирају разни специјалитети, ту се човек у пријатној и дивној банти заједно брзо расположи, одмара и освежава. Динсинг каване, степиште најотменије новосадске публике, отворен је до зоре. За пријатну разоноду и уживање у лепој музици стара се познати оркестар Жиге Ернеа. Цене су ту солидне, а послуга савршено услужна, пошто се налази под сталним надзором у своме послу искусног власника локала, увек предуспретљивог г. Мезена.

„АНТИКВАРНИЦА“

РАДОВАНА ВЛАДИСАВЉЕВИЋА

Сваки странац, који буде боравио у Новом Саду, разгледајући наш лепи град, после посете изложбе, треба неизоставно да обиђе и радњу „Антикварница“, која се налази у Пашићевој улици број 21, чији је власник г. Радован Владисављевић, а која својим шароликим и интересантним изложбама привлачи свачију пажњу. У овој „Антикварница“ се у великом избору могу купити ствари од велике вредности, као што су књиге на разним језицима, комплетна дела познатих писаца, разни антикветети, порцеланско посуђе, стари новац, накити, илустроване књиге и часописи, грамофонски и радио апарати, грамофонске

плоче, разни стари украси, фотографски апарати, слике и све што спада у антикварску струку. Сва роба је одличног квалитета, па иако није сасвим нова, изглед свају артикала у „Антикварница“ је укусан, а цене су веома солидне.

ГАЛАНТЕРИСКА ТРГОВИНА »ЛАФАЈЕТ«

Нарочитој пажњи посетилаца и излагача садање изложбе препоручује се позната новосадска галантериска радња „Лафајет“, која се налази у Краља Петра II улици број 2, поред „Аполо“ биоскопа. У овој трговини је од среде, 15 о. м. отпочела велика коначна распродаја, која је одобрена од власти под бројем 28.900 од о. г. Зато сваки посетиоц и излагач треба да посети ову трговину, која се нарочито истиче својим великим избором женског и мушког рубља, чарапа и свих артикала који спадају у галантериску струку. Израда те робе је најкукусија и најмодернија, а цене, с обзиром на распродају, више су него повољне. Дакле, немојте да пропуштите прилику и не посетите галантериску радњу „Лафајет“.

Добро чишћено одело је трајно и елегантно

ЕТИЛЕН

Нови Сад, Вр. Петра II, 4
чисти суво Ваше одело

ЦАКОВИ

Цераде
Канап
најјефтиније код
АВРАМА ШИФА

завада за позајамљивање врећа и церада

НОВИ САД
Краља Петра II, 22Телефон: бр 24-03
Бројевци: ЈутешифТворничко стовариште:
морске траве, конске струне, шебади, гуртна, куделних цевки итд.

Тражите ценовник.

Израђујем све врсте
коже, бојадишем и
примам на прераду

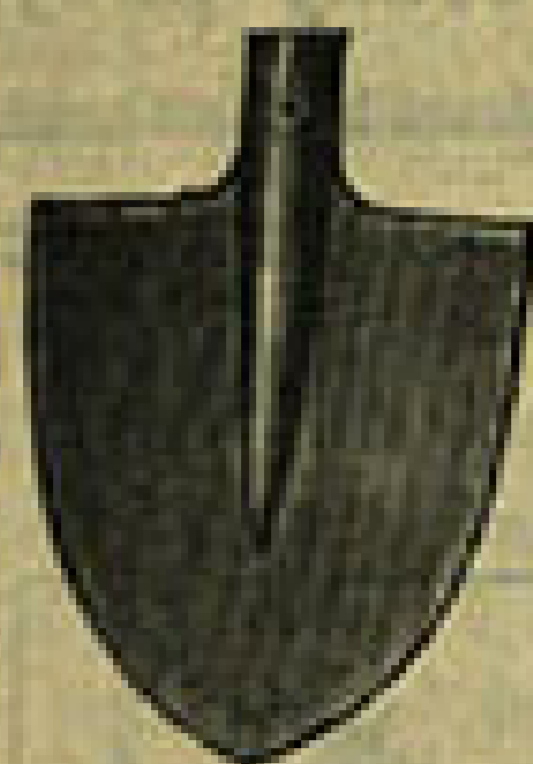
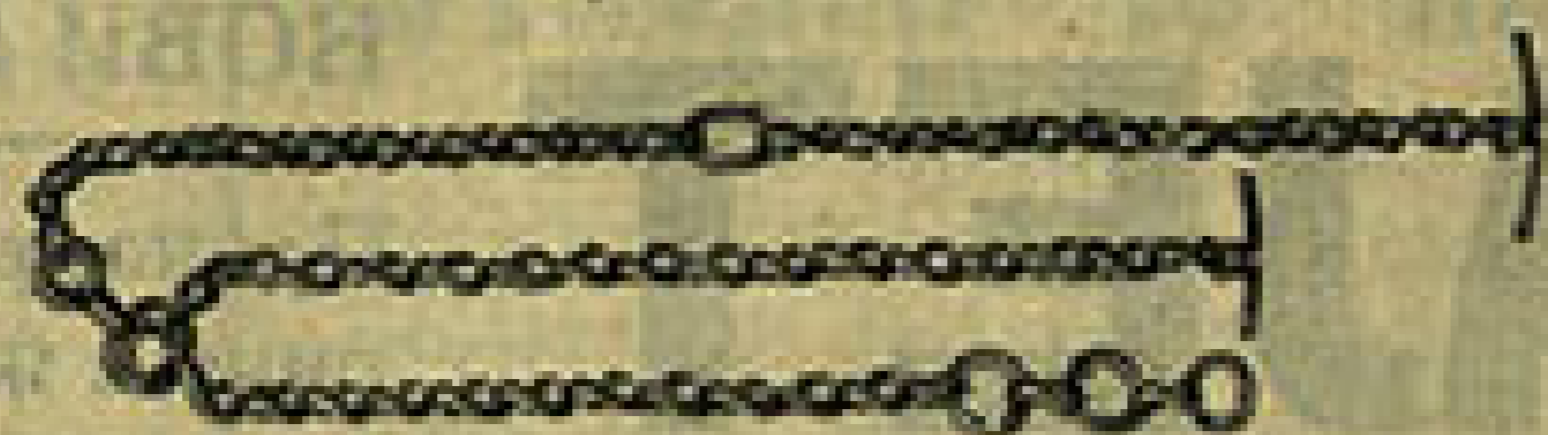
ЛАДИ ЈОВАН

ПЕТРОВАРАДИН
Рачкога улица 3

БЕРЧЕК ЈОВАН

Оправља пумпе, машине,
врши све машинско
браварске послове
НОВИ САД, Вр. Александра 7.
(у дворшћу)

Све пољопривредне

потребштине добијате

најјефтиније код

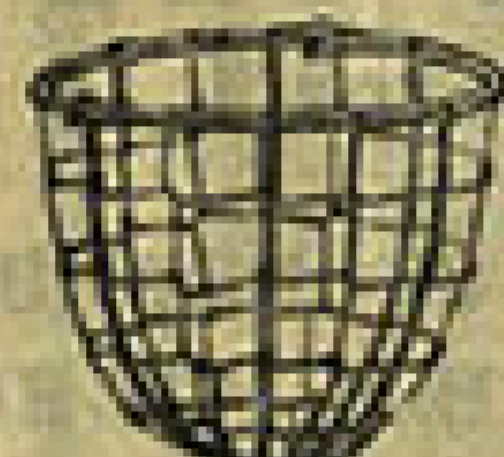
„КОНТИНЕНТАЛНО“ К. Д.

за трговину гвожђем

НОВИ САД

Дунавска улица број 1.

Телефон: 23-41, 25-74.

Градска Плинара

НОВИ САД

Творница: тел. 25-42

Творница: тел. 25 42

Употребите у кућанству

ПЛИН

јер радите чисто,
брзо и јевтино!

Плинарски кокс

најбоље је гориво!

Продаје се у плинари уз
најповољније цене.

Тајна успеха у свињогојству и сточарству

не лежи само у правилном избору расе већ у првом реду у што потпунијем искоришћавању хране, у пружању хигијенских услова за живот и у правилној нези животиња. Зато се храна мора претходно припремити, прекрупити или исецкати. Довољна количина воде, треба да држи стаје чисте и да чува животиње од заразе.

Паметан домаћин служи за све то

ЕЛЕКТРИКОМ,

за терање прекрупача, сечка, пумпи за воду, за све потребе домаћинства, за узгајање пилића, за мужњу крава, за израду бутера, и т. д. и т. д.

Електрика је наша национална погонска снага

Електромотор је поуздан, сигуран у раду, једноставан у руковању, трајан и издржљив, не захтева оправке, јефтин при куповини а трошкови струје су минимални.

За савет и упутство обратите се нашим месним заступницима или нама непосредно.

НОВОСАДСКО ЕЛЕКТРИЧНО Д. Д.

Савршене

пољопривредне справе

сваке врсте, најбрже и по најнижим ценама испоручује

БЕХЕР-МЕЛИХАР

НОВИ САД, Суворовска ул. број 22.

ХОТЕЛ СЛОБОДА

НОВИ САД, Телефон интерурбан 20-06

Прворазредни хотел у центру града
Текућа вода — Централно грејање

РЕСТОРАН

ВАРИЈЕТЕ

КАФАНА

Прворазредна кухиња
Одлична пића
Цене умерене

X ПОЉОПРИВРЕДНО-СТОЧАРСКА ИЗЛОЖБА И САЈАМ ПРИПЛОДНЕ СТОКЕ

у Новом Саду од 18 до 21 маја 1940 године

Организује Завод за приређивање изложба и сајмова
Пољопривредне коморе Дунавске бановине.

Посетиоци уживају 50% попушта на државним железницама и бродовима.

Градска Штедионица у Новом Саду

Телефон 26-75

Бави се свима банкарским пословима, а нарочито
ПРИМА УЛОГЕ НА ШТЕДЊУ. За потпуну сигурност
улога јамчи град Нови Сад целокупном својом имо-
вином и пореском снагом својих грађана**Градска гаранција најбоља гаранција**

Родитељи, учите своју децу штедети!

Узмите деци касете за штедњу!

Залагаоница Градске Штедионице

Телефон 32-32

ПРИМА У ЗАЛОГ:хартије од вредности, сваковрсно драго
камење и бисерје, племените метале
(латину, злато и сребро). Да би по-
могла најсиромашније, прима у залог
и сваковрсну робу.Од времена на време одржава
ЈАВНЕ ЛИЦИТАЦИЈЕ
неискупљених заложених предмета.**За укусну штампу**

у једној и више боја

Солидне повезе књига

пословних и за библиотеку

Првокласан, модеран, писаћи прибор

најбоља је гаранција име фирме

Ђорђе Ивковић насл.
НОВИ САД, Дунавска ул. број 14
Основано 1789. Телефон 21-23, 21-84.**ПИВАРЕ****ЛАЗАРА
ДУНЂЕРСКОГ**
ПЕТРОВГРАД - ЧИБ**СВЕТЛО,
ЖУТО И
ЦРНО ПИВО**
ZASTUPSTVO**Opel-Blitz-Buick**
AUTOMOBILA**„AUTOCAR“**

NOVI SAD, Kumanovska ulica broj 18

OPEL-SERVICE u vlastitoj zgradi

Telefon: 30-61, 41-35

Основано
1921 год.**„САВА“**Основано
1921 год.**Опште осигуравајуће деоничарско друштво у Загребу****Филијална дирекција у Новом Саду**
Краља Петра II ул. број 1. — Телефон: број 21-82.

Деоничка главница Дин. 10,000.000 — потпуно уплаћена

Главна заступства на подручју Филијалне дирекције у Новом Саду:
Суботица, Сомбор, Велика Кикинда, Петровград, Панчево, Вршац.
Заступства у свима већим местима.

Преузима уз највулантије услове:

- 1) Осигурање против пожара и шомажа.
- 2) Осигурање против провалне крађе.
- 3) Осигурање против лома стакла и стројева.
- 4) Осигурање транспорта сваке врсте по копну, рекама и мору.
- 5) Осигурање против туче (града, леда).
- 6) Осигурање против не-згоде.
- 7) Осигурање законске дужности јамства.
- 8) Осигурање сваке врсте аутомобила
- 9) Осигурање против водоводних штета.

УГОДНЕ СУ ШЕТЊЕ У УДОБНИМ ЦИПЕЛАМА

15

45301-2204

За лепе дане најјевтиније и најпотесније платнене ципелице, са гуменим њоновима. Дечије Дин. 15, 19, 25, женске Дин. 29.-, мушке Дин. 35.-

69

2405-6553

Удобне и лагане женске ципеле од дифтина, са полувисоком потпетицом. Врло погодне за канцеларију и шетњу.

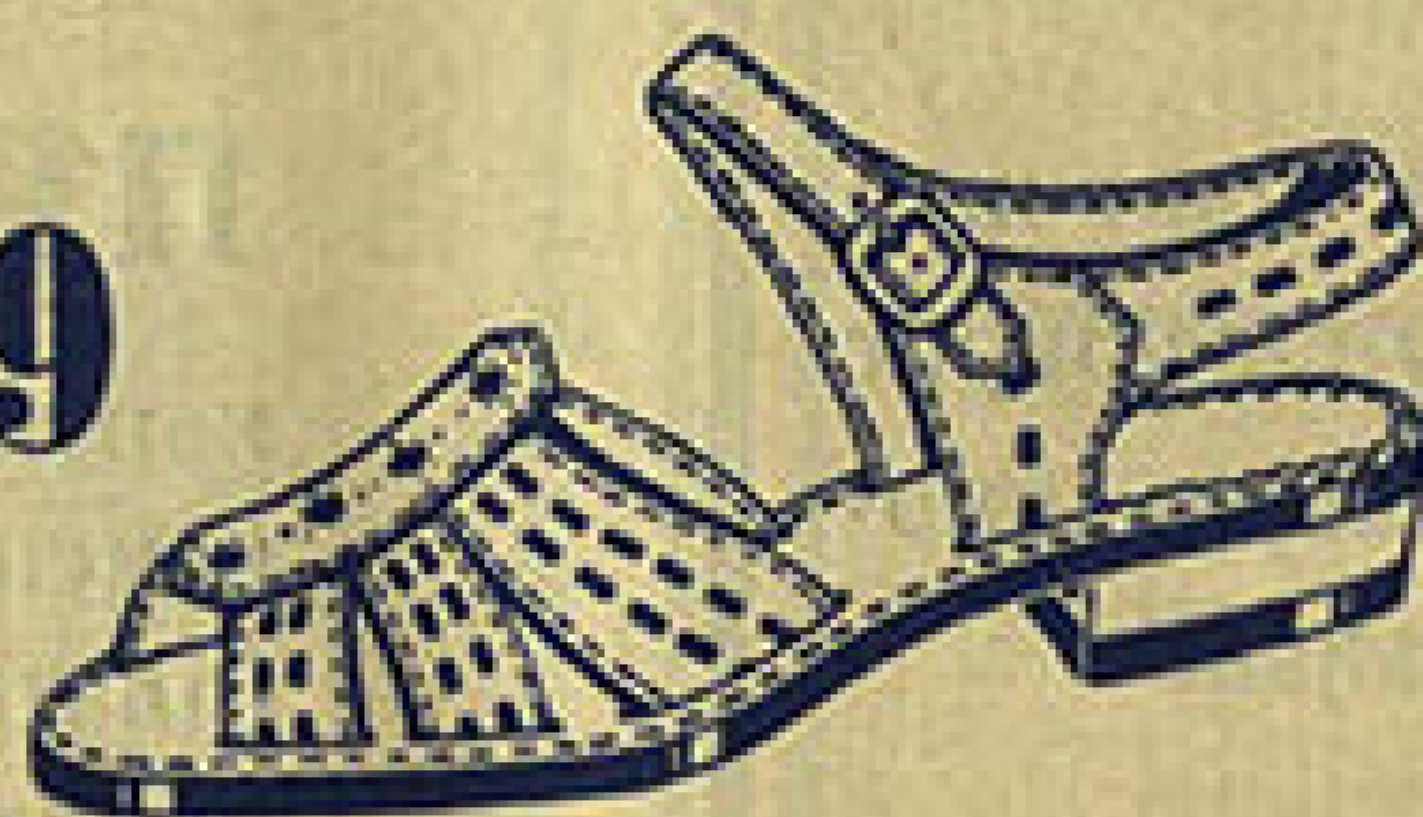
25

40891-7063

Дечије сандалице од јаког платна, са еластичним њоном и шпангом преко риста. Размер 2 Дин. 29.-, размер 3 Дин. 35.-

69

3985-13121

Укусно изрезане ципелице од fine беле коже, са кожним њоновима и ниским потпетицама. Идеалне за пролећне дане.

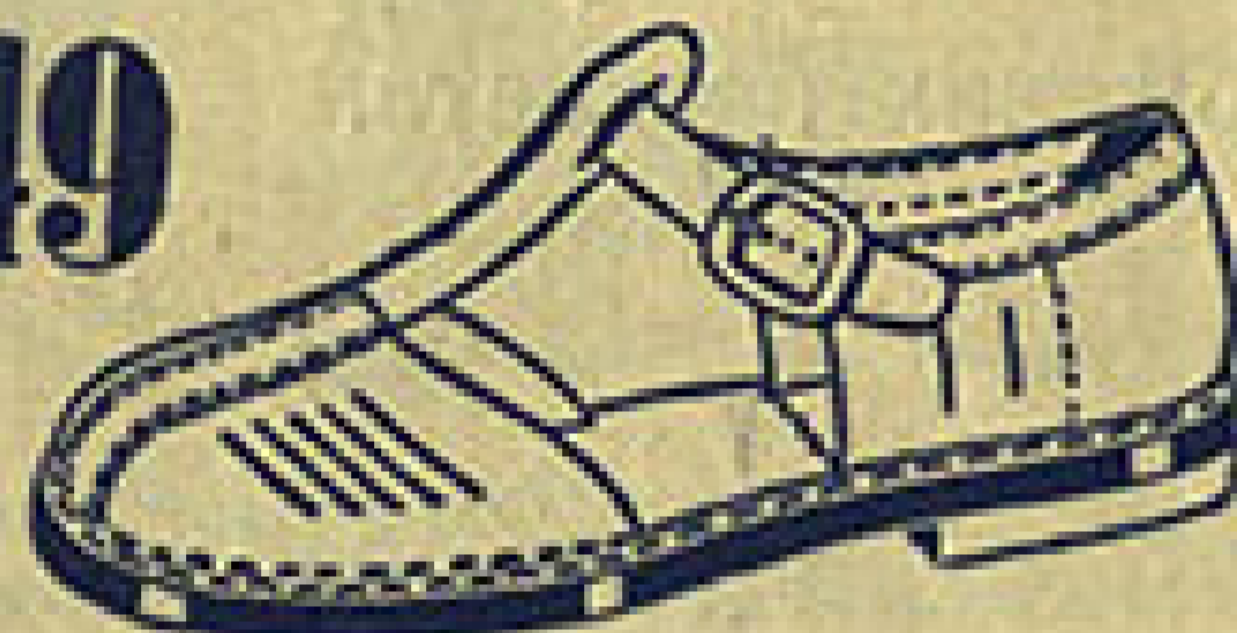
6

РАДИША

Чарапа која не vara. Освојила је стотине хиљада својом трајношћу и јевтиноћом.

49

5761-03802

Фина дечија флексибл сандала, са украсом и шпангом преко риста. Размер 2 Дин. 59.-, размер 3 Дин. 69.-, размер 4 Дин. 79.-

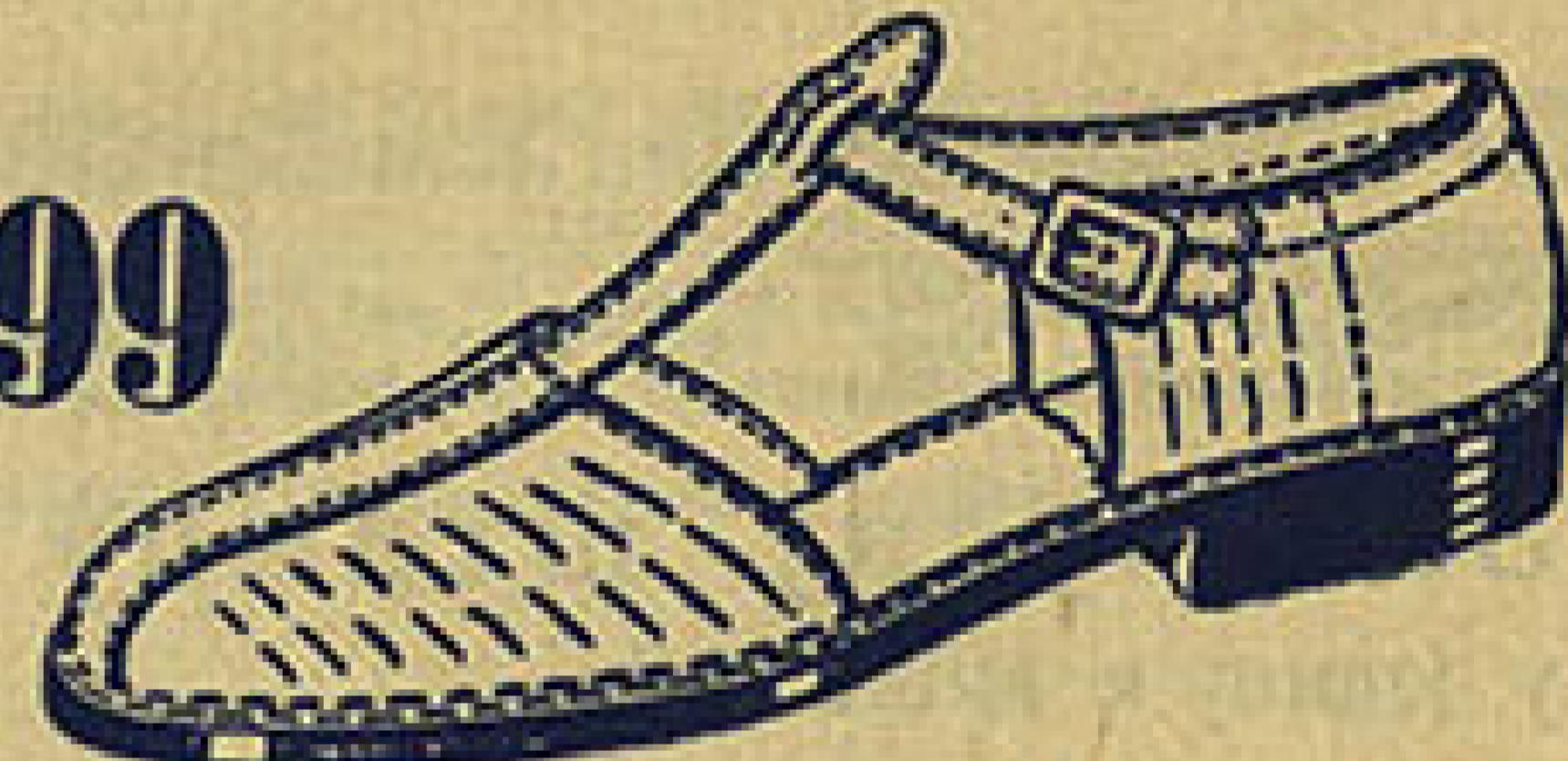
99

3965-96154

Укусне женске сандале за лепе пролећне дане, са кожним њоновима и ниским потпетицама.

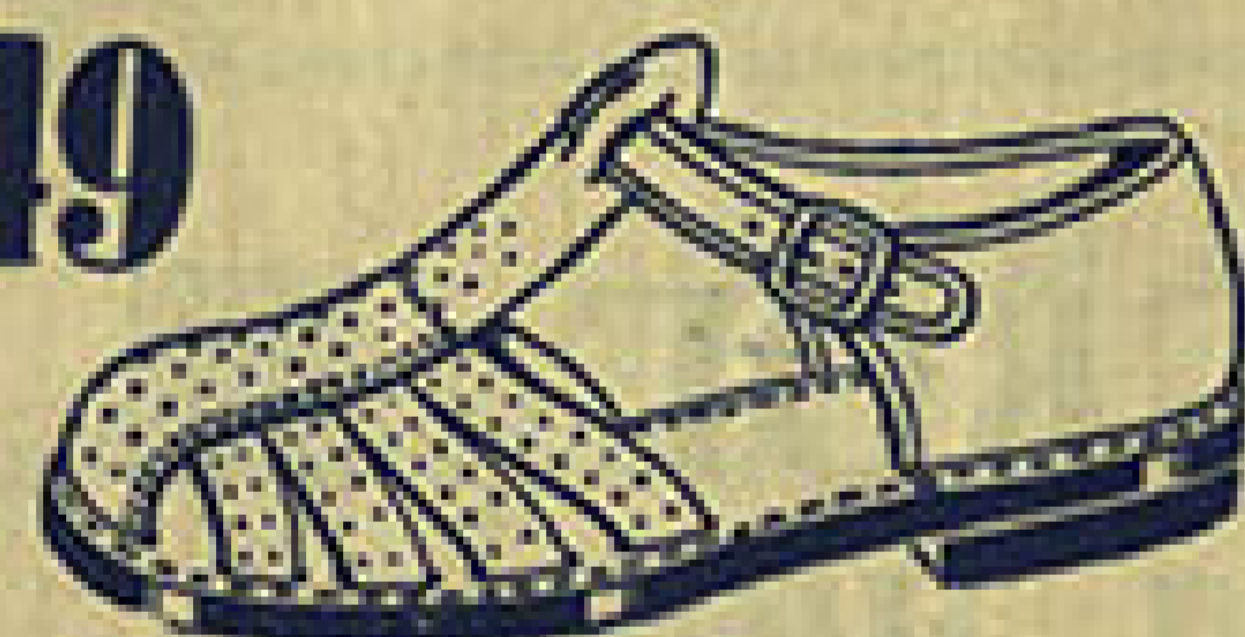
99

8767-04680

Веома удобне мушке флексибл-сандале од мекане коже, са кожним њоновима.

49

5961-14841

Дивне дечије сандалице од fine беле коже, са јаким кожним њоновима. Трајне су а уз то врло јетине. Размер 2 Дин. 59.-, размер 3 Дин. 69.-, размер 4 Дин. 79.-

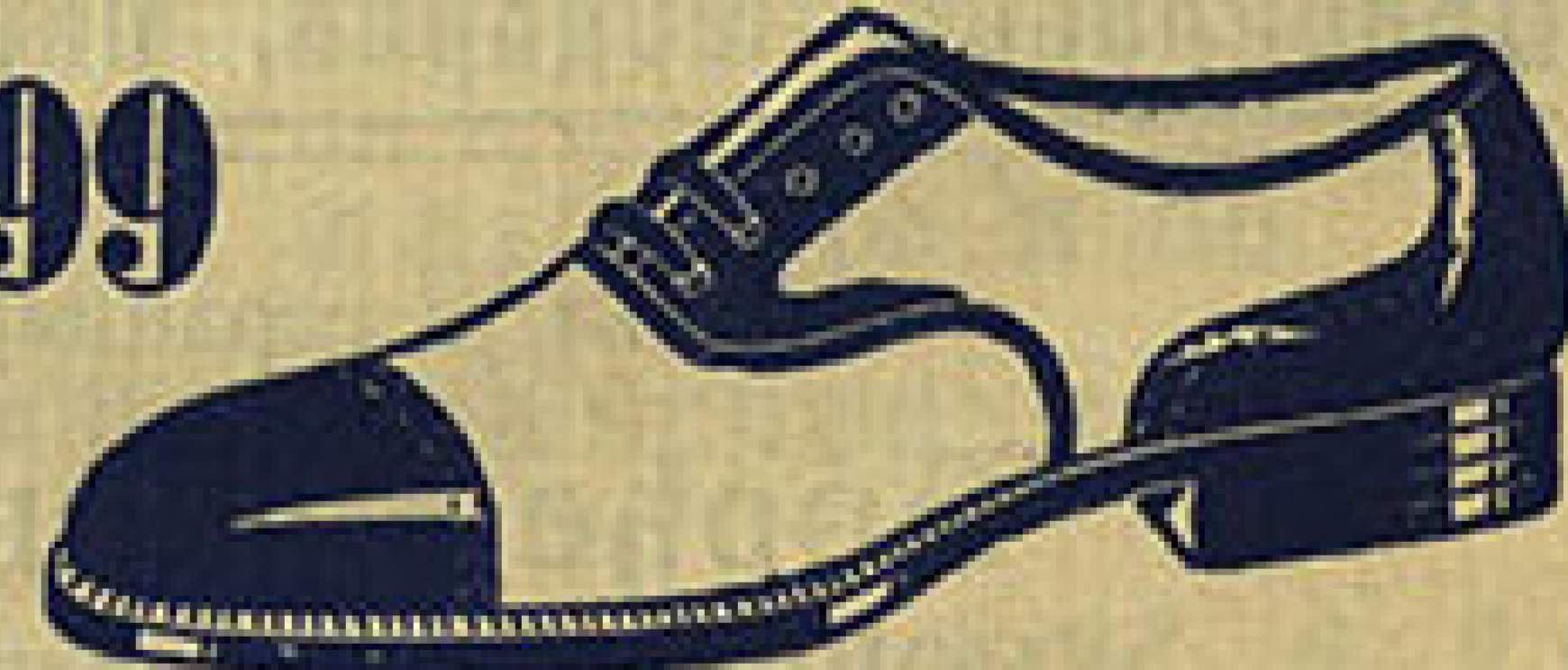
99

2945-44637

Практичне и јаке ципеле од бокса, на шпангу, са кожним њоновима и потпетицама.

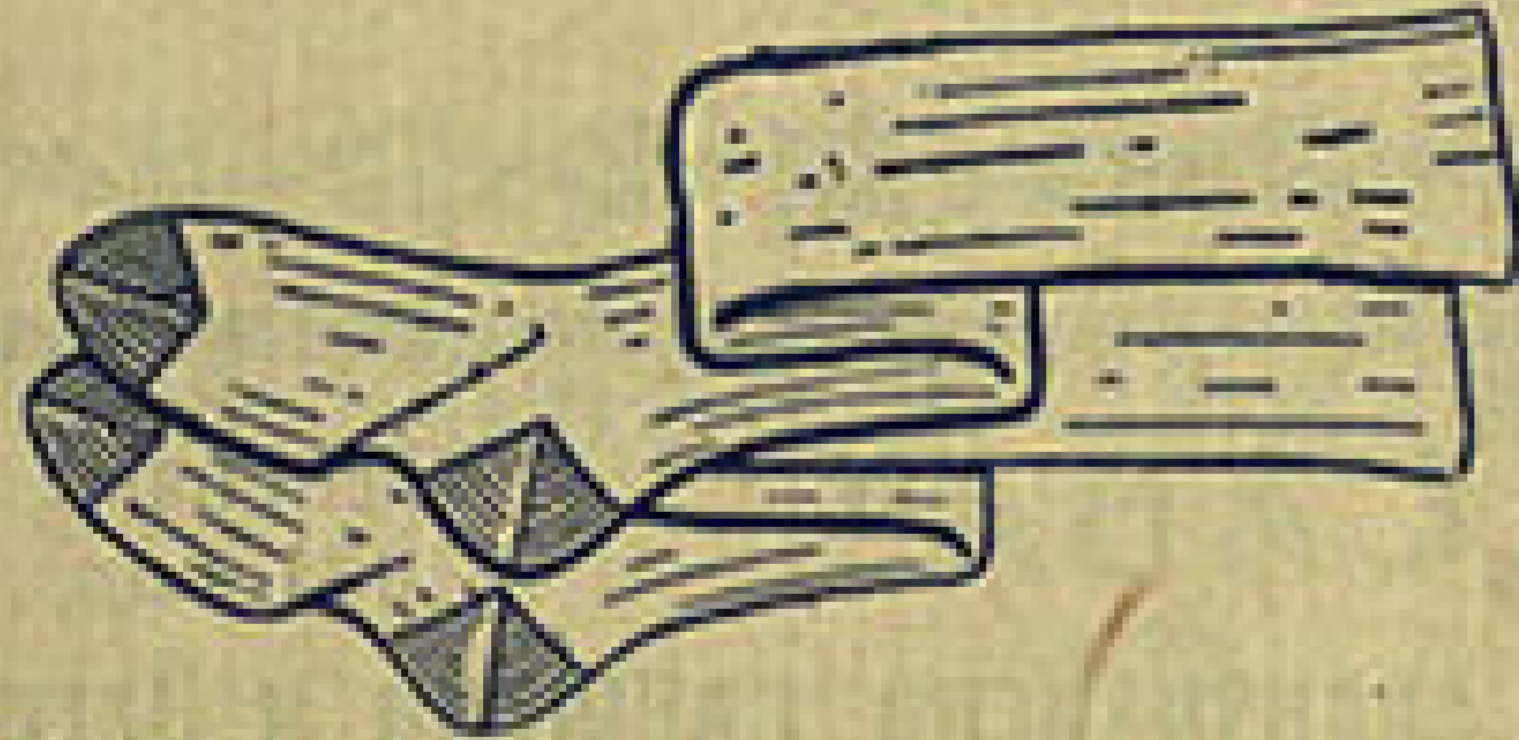
99

9337-2626

Господину уз ново одело добро пристају ове fine ципеле од сивог платна комбинованог са лаком.

7

НЕСТАШКО

Дин. 7, 8, 9 и 10. Веома јевтине дечије чарапе од памука. Пета и прст нарочито су по ачани.

129

2625-44154

Веома удобне женске ципеле од финог телећег бокса, преко риста украшене укусним јеванком. Израђујемо их у прној и смеђој боји.

129

8927-44684

Еlegantне ципеле за господу. Од сивог или смеђег семиша или од коже, украшене рупицама.

8

КУЋАНИЦА

Трајне и јаке памучне чарапе за разн за кућу.

БОША